

Universitat Autònoma
de Barcelona

Deontologia i Veterinària Legal

El Retorn del Llop a Catalunya

Anàlisi de les Repercussions Socials i Legals

Treball presentat per:

BARBA SERRAHIMA, ALBERT
COLOM CADENA, ANDREU
LÓPEZ SUÁREZ, MONTSE

Curs Acadèmic 2010-2011

Bellaterra, 21 de Gener de 2011

ÍNDEX

0. RESUM DEL TREBALL	1
 1. INTRODUCCIÓ	
1.1 Elecció del tema	2
1.2 Estructura del treball	2
1.3 Metodologia	2
 2. BIOLOGIA DEL LLOP (<i>Canis lupus</i>)	
2.1 Taxonomia	4
2.2 Distribució geogràfica	5
2.3 Morfologia	7
2.4 Ecologia	7
2.5 Alimentació.....	8
2.6 Reproducció	8
2.7 Hàbits socials	8
 3. EL LLOP A CATALUNYA	
3.1 Història del llop a Catalunya	10
3.2 L'extermini del llop	11
3.3 El darrer llop	11
3.4 El retorn del llop	12
3.5 Anàlisi i seguiment del llop	14
 4. PROBLEMÀTICA	
4.1 Atacs al bestiar	20
4.2 Mesures preventives i compensatòries	22
 5. MARC LEGAL	
5.1 Legislació vigent	24
5.2 Anàlisi de la legislació	26

6. PERCEPCIÓ DELS SECTORS IMPLICATS

6.1 Societat	30
6.2 Administració i polítics	33
6.3 Ramaders	36
6.4 Caçadors	38
6.5 Associacions conservacionistes	39

7. CONCLUSIONS	42
-----------------------------	-----------

8. BIBLIOGRAFIA	45
------------------------------	-----------

9. ANNEXOS

Annex I	47
Annex II	50
Annex III	51
Annex IV.....	51

0. RESUM DEL TREBALL

El llop (*Canis lupus*) va desaparèixer del territori català a principis del segle XX, i no és fins al 2004 quan es dona a conèixer oficialment la reaparició d'aquesta espècie a Catalunya. Concretament es descriu l'entrada del llop al Parc Natural del Cadí-Moixeró, on es recullen proves indicatives de la presència d'aquest mamífer des de l'any 2000 i les investigacions genètiques situen la població italiana de llops com la font d'origen dels individus registrats als Pirineus i Prepirineus.

El retorn del llop a Catalunya es gestiona exclusivament des de l'administració pública catalana, aplicant mesures correctores i compensatòries als ramaders afectats pels atacs al bestiar, projectant itineraris i dissenyant altres mesures de seguiment per registrar l'evolució del llop. D'aquesta manera s'identifiquen fins a dia d'avui 11 individus diferents, entre els quals s'inclou la presència d'una femella. Tot i això, no es considera que existeixi una població de llops estable, sinó que es tracta d'individus aïllats.

L'estat legislatiu actual del llop a Catalunya és força ambigu, perquè fins ara no era considerat part de la fauna salvatge autòctona, i per la divisió poc clara del territori espanyol referent a la protecció i gestió del llop dictada per la legislació europea. D'aquesta manera la legislació catalana actual no considera el llop una espècie protegida, però sí que es descriu com espècie no cinegètica. Cal destacar la imminent aprovació del *Projecte de Decret XXX /2010 del Catàleg de la Fauna Amenaçada de Catalunya*, el qual considera el llop espècie en perill d'extinció.

La presència del llop ha desencadenat una problemàtica inexistent fins al moment i ha fet que diferents sectors afectats prenguessin posicions diferents. Per un costat, la societat urbana veu positivament aquesta reaparició, mentre que la societat rural, afectada més directament pel llop, està dividida i és on es recullen més opinions contràries. Per altra banda, l'administració reconeix que l'ambigüitat legal seria la posició més còmoda per a la gestió de l'espècie, però a l'hora de formular la legislació l'ha hagut de catalogar com espècie en perill d'extinció tot obeint criteris científico-tècnics. Des de l'administració es valora positivament la presència d'un superdepredador com a indicador del bon estat dels ecosistemes catalans, tot i que es preveuen conflictes en un futur en el que el llop s'estableixi definitivament al territori català. Pel que respecta als ramaders, el sector més afectat pels atacs del llop, es posicionen contràriament davant la presència del llop, però per ara es mostren satisfets amb el suport rebut des de l'administració i amb la bona comunicació i resposta d'aquesta. Un altre sector que podria mostrar el seu desacord amb el retorn del llop a Catalunya són els caçadors, tot i que fins ara no se n'han recollit queixes, principalment per l'absència d'una població estable del mamífer. Si el llop es consolida en un futur, la informació i comunicació directa amb l'administració serien les eines bàsiques per evitar conflictes amb aquest sector. Per últim, destacar l'aparició d'algunes associacions que ja treballen en defensa del llop, amb propostes com la de la Fundació Fauna, la qual es centra en el reconeixement legal del llop com espècie protegida. En un futur es podria considerar el treball mixt entre fundacions privades i públiques per agilitzar la gestió del llop.

Així doncs, ens trobem en un moment clau en l'establiment del llop a Catalunya, desafiant la conflictivitat entre els sectors implicats i les consideracions legals, aspectes que hauran d'evolucionar paral·lelament a la presència del llop a Catalunya.

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Elecció del tema

Els tres components del grup tenim gran interès pel món de la fauna salvatge, és per això, que el retorn del llop a Catalunya ens ha semblat un tema molt adequat ja que ens ha permès l'estudi d'aquesta espècie tan emblemàtica amb tot el context que representa com a espècie en perill d'extinció. Per altra banda, la presència del llop ha generat una conflictivitat social important que ha desencadenat un canvi substancial de la legislació a Catalunya, molt interessant d'analitzar.

En aquest treball ens hem dedicat a avaluar les conseqüències d'aquest canvi legislatiu i la percepció dels diferents sectors de la societat en vers el retorn del llop.

1.2 Estructura del treball

Aquest treball l'hem estructurat en quatre parts fonamentals. Per començar hem fet referència a la biologia del llop, i a la situació d'aquesta espècie en el nostre territori amb l'objectiu de contextualitzar la discussió principal d'aquest estudi. Seguidament hem exposat la problemàtica associada al retorn del llop a Catalunya. A continuació hem dedicat un apartat íntegre a la descripció i anàlisi de la legislació referent al llop. I per últim, hem recollit les opinions dels diferents sectors implicats en aquesta problemàtica i n'hem fet l'anàlisi corresponent.

1.3 Metodologia

Per la realització d'aquest treball hem fet una recerca bibliogràfica inicial basada en la lectura d'articles, llibres, legislació, etc., per tal d'obtenir un coneixement bàsic del tema d'estudi. A partir, d'aquí vam decidir una estructura del treball, i vam redactar un qüestionari que ens servís per entrevistar una sèrie de persones implicades en el tema, intentant que aquestes representessin els diferents sectors de la societat afectats. Finalment vam dur a terme una segona recerca bibliogràfica, però ara, molt més específica, que ens va servir per completar la informació obtinguda de les entrevistes. Amb tot aquest material hem elaborat el cos del treball i n'hem extret unes conclusions pròpies, que s'exposen al final de l'estudi.

Pel que fa a les entrevistes, tot i redactar un qüestionari comú que en servís de guia, val la pena comentar que, a la pràctica, en cada una d'elles es van acabar tractant temes diferents segons els coneixements de cada entrevistat. Ens vam reunir amb en Santiago Palazón (Tècnic responsable dels programes de protecció de mamífers terrestres del

Servei de Protecció de la Fauna, Flora i Animals de Companyia), Ignasi Rodríguez (Subdirector General de Boscos i Gestió de la Biodiversitat), Jordi García-Petit (Director del Parc Natural del Cadí-Moixeró i Director de la reserva Nacional de Caça del Cadí-Moixeró) i Gabriel Lampreave (Responsable del seguiment i gestió del llop a Catalunya). Per altra banda, ens vam adreçar a l'entitat conservacionista Fundació Fauna, a qui vam enviar un qüestionari específic via mail. Finalment, cal dir que vam intentar entrevistar ramaders afectats, així com la Federació Catalana de Caça, però tot i contactar amb ells, no fou possible concertar una entrevista. Tot i així, gràcies al contacte que tenen les 4 persones entrevistades amb ramaders i associacions de caça, vam poder obtenir la informació que precisàvem.

Tot el desenvolupament de l'estudi l'hem dut a terme entre els tres components de l'equip de treball, de manera que tan en les entrevistes com en la redacció de les diferents parts hi hem participat conjuntament, essent els tres, autors d'aquest treball.

Autors del treball:

Albert Barba

Andreu Colom

Montse López

2. BIOLOGIA DEL LLOP (*Canis lupus*)

2.1 Taxonomia:

Regne: *Animalia*
Filum: *Chordata*
Subfilum: *Vertebrata*
Classe: *Mammalia*
Subclasse: *Theria*
Infraclasse: *Eutheria*
Ordre: *Carnivora*
Subordre: *Caniformia*
Familia: *Canidae*
Gènere: *Canis*
Espècie: *Canis lupus*

La descripció taxonòmica del llop està en debat constant i la comunitat científica no té un consens comú. D'aquesta manera posem en relleu les discrepàncies entre les afirmacions que apareixen entre diferents punts de referència taxonòmica. Per un costat l'International Taxonomy Information System (ITIS), descriu fins a 36 subespècies de *Canis lupus* com a vàlides ^[16]. Per altra banda dos propostes recents posen en entredit la classificació esmentada. Les investigacions de Ron Nowak basades en anàlisis craneomètrics redueixen les 24 subespècies del Neàrtic en només 5, i els estudis de Wilson et al. basats en mètodes moleculars genètics, proposen l'aparició d'una nova espècie neàrtica, el *Canis lycaon* ^[15]. La taxonomia dels llops eurasiàtics també s'ha revisat, d'aquesta manera Nowak en descriu fins a 12 taxons ^[10], encara que aquesta decisió tampoc és acceptada per tota la comunitat científica. Pel que respecta a la subespècie *Canis lupus signatus*, l'àrea de distribució de la qual és la península ibèrica, no és reconeguda per Nowak ni per ITIS, i la inclouen com a *Canis lupus lupus*. Tot i això estudis genètics recents de Robert Wayne, investigador de la Universitat de Califòrnia, semblen confirmar la hipòtesis de que *Canis lupus signatus* ha de ser considerada una subespècie. Sobre aquest fet, Gabriel Lampreave afirma que la classificació taxonòmica de la subespècie *C.l.signatus*, que descriu com caràcter morfològic diferencial una marca a les potes, no es pot considerar única, ja que s'han vist exemplars d'altres subespècies que també ho presenten ^[23].

A continuació detallem la classificació de les subespècies segons Nowak, tot i que com s'ha dit no hi ha una posició clara de la comunitat científica. Tenint en compte que fa uns 200 anys la població europea de llops estava comunicada, sembla probable que les diferències entre la majoria de subespècies no sigui significativa a l'hora de determinar-les com a tal. A nivell Nord Americà si que tindria sentit, ja que la comunicació a través de l'estret de Bering és més difícil en l'actualitat, i facilita així la diferenciació per aïllament. ^[23].

Subespècies del Neàrtic

Canis lupus arctos (Pocock, 1935)
Canis lupus baileyi (Nelson et Goldman, 1929)
Canis lupus lycaon (Schreber, 1775)
Canis lupus nubilus (Say, 1823)
Canis lupus occidentalis (Richardson, 1829)

Subespècies del Paleàrtic, Zona Oriental i Austràlia

Canis lupus albus (Kerr, 1798)

Canis lupus communis (Dwigubski, 1804)

Canis lupus cubanensis (Ogpev, 1923)

Canis lupus hattai (Kishida, 1931)

Canis lupus hodophilax (Temminck, 1839)

Canis lupus lupus (Linné, 1758)

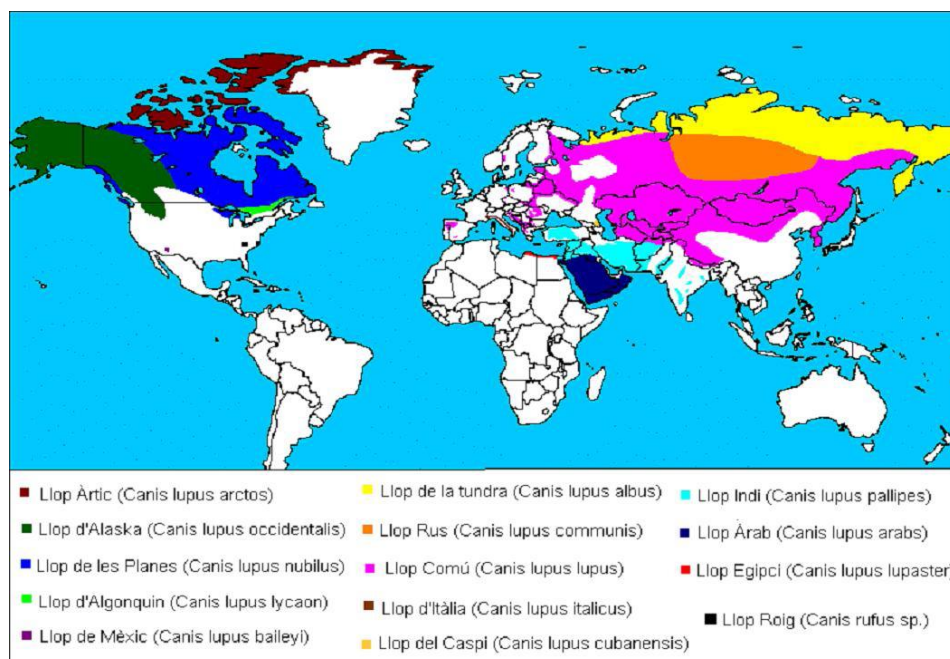
Canis lupus pallipes (Sykes, 1831)

Altres subespècies proposades per diferents autors són les següents: *C. l. arabs* (Pocock, 1934); *C. l. dingo* (Meyer, 1793); *C. l. italicus* (Altobello, 1921); *C. l. lupaster* (Hemprich et Ehrenberg, 1832); *C. l. signatus* (Cabrera, 1907).

2.2 Distribució geogràfica:

Distribució històrica: El llop, originàriament era el mamífer més abundant de la terra, ocupant l'hemisferi nord des dels 75° de latitud nord, fins als 12° de latitud nord.

Distribució actual: Actualment els hàbitats del llop s'han vist restringits, desplaçant-se a zones més remotes i menys humanitzades, tot i que el marge de latituds anteriorment citats continua sent semblant. La espècie es troba present als següents països: Afganistan, Albània, Aràbia Saudita, Armènia, Austràlia, Azerbaidjan, Bielorrússia, Birmània, Bhutan, Bòsnia-Herzegovina, Bulgària, Cambodja, Canadà, Corea, Xina, Croàcia, Dinamarca (Groenlàndia), Emirats Àrabs, Eslovàquia, Eslovènia, Espanya, EUA, Estònia, Finlàndia, França, Geòrgia, Grècia, Hongria, Índia, Indonèsia, Iran, Iraq, Israel, Itàlia, Jordània, Kazajstan, Kirguizistan, Laos, Letònia, Líban, Lituània, Macedònia, Malàisia, Mèxic, Moldàvia, Mongòlia, Montenegro, Myanmar, Nepal, Noruega, Oman, Paquistàn, Polònia, Portugal, República Txeca, Romania, Rússia, Suècia, Síria, Tailàndia, Tadjikistan, Turquia, Turkmenistan, Ucraïna, Uzbekistan, Vietnam, Iemen, Iugoslàvia^[14].

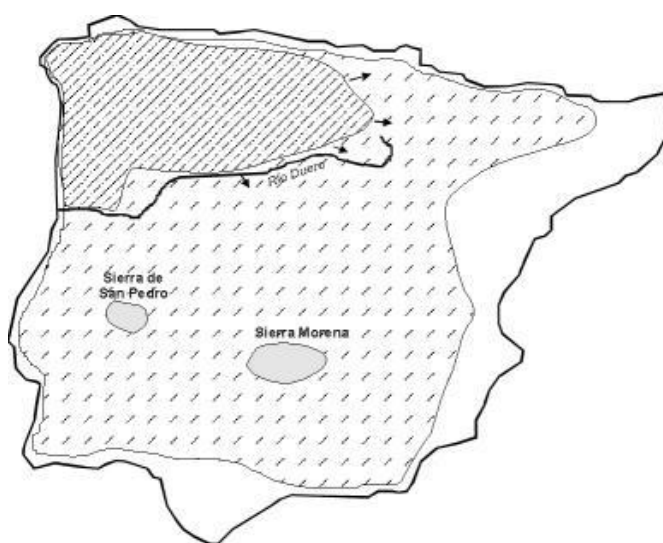
Fig. 1
Distribució actual de les subespècies de llop gris al món^[12]

Distribució a la Península Ibèrica: Fa aproximadament un segle, el llop habitava pràcticament tot el territori al sud dels Pirineus, però les persecucions, la industrialització, males gestions i altres traves indirectes han fet disminuir la seva població, aïllant algunes de les poblacions.

Els exemplars a la península s'associen a la subespècie *C.l. signatus*, tot i que com s'ha dit, és una determinació en procés d'acceptació per molts taxonomistes.

El nombre total d'individus és incert, i segons l'organització Signatus, l'últim cens fiable que s'ha realitzat data del 1988, on s'indicava que hi havia entre 1500 i 2000 efectius, acceptant-se que en l'actualitat podríem parlar d'una població d'uns 1500 exemplars ^[20]. La distribució està concentrada pràcticament al quadrant nordoccidental de la Península, encara que existeixen algunes poblacions més dèbils al sud del riu Duero, concretament a Extremadura i Sierra Morena ^[1]

Com s'aprecia, encara no s'ha inclòs en el mapa l'aparició del llop a Catalunya, ja que a hores d'ara encara no es pot parlar de població, sinó d'individus aïllats.

Fig. 2 Àrees de distribució actual del llop a la Península Ibèrica ^[20]

Per a la descripció de la biologia i ecologia del llop que es recull sota aquestes línies, ens basarem en l'anomenat llop gris (*Canis lupus*), tenint en compte el fet esmentat anteriorment sobre la falta de quòrum científic sobre l'autenticitat d'altres possibles espècies i subespècies, i es descriuen les diferències entre subespècies sense citar explícitament cadascuna d'elles, evitant d'aquesta manera entrar en debats amb possibles conclusions poc vàlides, així que actuarem a mode de generalitats.

L'aparició del llop es situa a finals del Pleistocè, fa al voltant de 300.000 anys, i com recull Lindblad-Toh *et al.*, el llop comparteix la mateixa ascendència filogenètica que el gos domèstic (*Canis lupus familiaris*) ^[7], i algun autors situen la domesticació del llop fa entre 14.000 i 10.000 anys, i per tant, com el punt determinant de l'aparició de la subespècie domèstica ^[1].

2.3 Morfologia:

Partint de l'esmentada diversitat d'espècies i subespècies de llops al món, recollim a continuació les característiques generals i interespecífiques d'aquests mamífers.

Pel que fa al pes i mida, aquests poden variar en funció de la latituds, segons la predicció de la Llei de Bergmann. La altura a la creu varia entre els 0,65-0,95 m, i la longitud des de la trufa a la cua entre 1,3 i 2 m. Pel que respecte al pes, aquest sol estar entre els 20 i els 62 kg, encara que s'han descrit individus de 80 kg a Alaska, Canadà i Rússia. Si bé en les poblacions mediterrànies (Itàlia i Península Ibèrica) el pes és menor, entre els 28 i els 35 kg, amb un màxim de 46 kg. ^[3].

Els llops són animals sexualment dimòrfics, de manera que les femelles són un 20% més petites que els mascles^[14]. Per altre banda, ambdós sexes comparteixen la formula dentària, la qual té 42 peces dentaries, de les quals destaquen per la seva grandària l'últim premolar a la mandíbula superior i el primer molar de la inferior, característica comuna a tots els individus de l'ordre *Carnivora*. A més les crestes que s'aprecien al seu crani estan disposades per suportar la inserció de la potent musculatura preparada per la masticació, destacant el gran volum dels músculs maseters.

Pel que fa a la coloració aquesta varia molt entre les diferents subespècies a nivell mundial, però totes elles tenen dos tipus de pèl: la *jarra* i la *borra*. Els que conformen la *jarra* són llargs, més aparents i són els que donen la coloració típica. Per sota d'aquesta i més enganxats a la pell es troba la *borra*, que li confereix un reforç tèrmic durant l'etapa hivernal.

Respecte a l'esperança de vida, s'ha vist que poden viure fins a 14 anys al medi natural, i fins a 19 en captivitat, però el més normal és que visquin 6 o 7 anys i molts d'ells morin abans d'arribar a la maduresa sexual.

Una diferència essencial entre el llop i el gos domèstic, utilitzada molts cops com a justificació de la vinculació del segon durant els atacs als ramats, és que el mamífer salvatge no lladra, només udola i gruny ^[1].

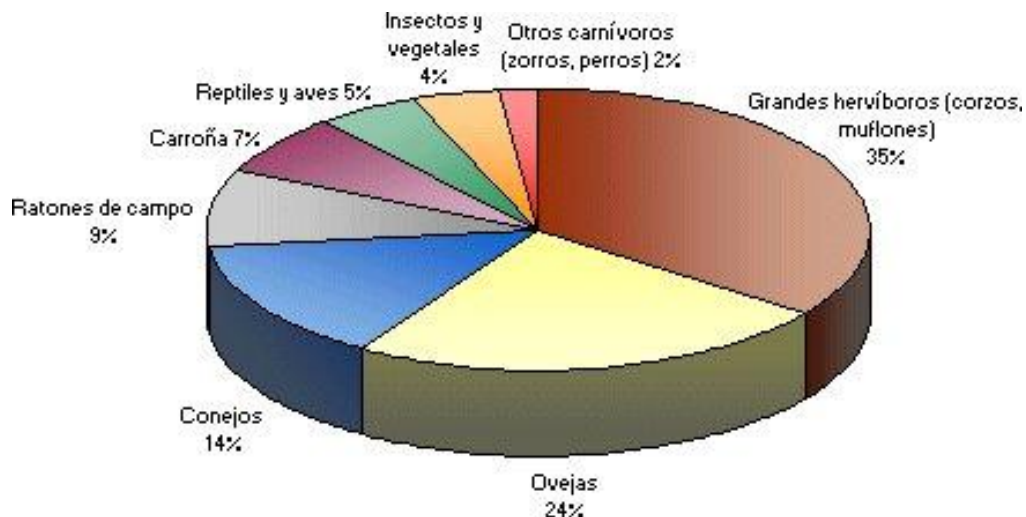
2.4 Ecologia:

El llop es situa a la part superior de la xarxa tròfica, és per això que es classifica com a superdepredador. La competència és pràcticament nul·la, amb excepció de l'home. D'aquesta manera, el control poblacional d'aquest carnívor està limitada només per la disponibilitat d'aliment al seu territori, i l'aparició de malalties.

Al intervenir l'home, el rol del llop es veu alterat degut a que se'l considera un perill, una competència per la caça d'altres animals situats per sota a la xarxa tròfica, i un depredador dels ramats. Són aquests fets els que provoquen les batudes per eliminar-los i les constants represàlies ^[20].

2.5 Alimentació:

Com s'ha dit en apartats anteriors el llop pertany a l'ordre dels carnívors, però durant la seva història s'ha adaptat a una gran varietat de situacions que l'han portat a desenvolupar una alimentació típica d'una espècie generalista, amb una dieta pràcticament omnívora. D'aquesta manera, tot i la seva preferència pels ungulats, també formen part de la seva dieta insectes, rèptils, aus, i fins i tot fruits i gra. És interessant destacar el fet que s'ha descrit la presència del llop a abocadors, buscant aliment entre les deixalles, com per exemple a la zona de Galícia^{[1][17]}.

Fig. 3 Dieta del llop basada en estudis del professor Fèlix Rodríguez de la Fuente^[17].

2.6 Reproducció:

El llop té una camada anual, encara que excepcionalment en pot tenir dues, i sol comprendre entre tres i vuit cadells. La femella s'encarrega d'amamantar mentre el mascle realitza la caça per alimentar-la a ella regurgitant el menjar ingerit durant la caça. La lactació dura al voltant d'un mes. Fins als tres mesos els cadells seran alimentats indiferentment pels membres de la manada.

Segons alguns estudis del professor Fèlix Rodríguez de la Fuente, sembla que la tendència a la monogàmia és la més habitual^[20].

2.7 Hàbits socials:

El llop és un animal social, el qual basa la seva unitat fonamental en la manada. Tot i això es donen casos d'individus aïllats quan tracten de formar noves manades i establir-se a nous territoris.

L'aprenentatge i socialització s'inicia des de que són cadells, determinant les primeres jerarquies amb jocs entre germans. Si la debilitat d'algun llobató queda en entrevist, aquest pot quedar relegat a fora la manada i perdre interès per part de la mare. Ambdós sexes tenen la seva pròpia jerarquia, situant a la posició més alta l'anomenat *alfa* i així successivament fins a l'individu amb menys poder dins la manada, l'*omega*.

Les relacions de dominància s'aniran establint a traves de reptes per raons alimentaries o reproductives, on el guanyador gaudeix d'un major estatus social.

L'activitat principal de la manada és la caça. El treball durant aquesta es basa en la perfecta sincronia de la manada, la repartició de les funcions segons la jerarquia, i sempre prima la resistència davant la potència. D'aquesta manera les tàctiques es basen en l'esgotament de la presa fins que la captura és factible. Com ja s'ha dit amb anterioritat, els llops no lladren, de manera que els atacs durant la cacera es realitzen d'una forma més silenciosa, estudiada i com a molt acompanyada de grunyits.

Quan la manada és massa nombrosa, aquesta es separa, apareixent els individus solitaris citats anteriorment (poden ser individus sols o parelles), els quals hauran de buscar un nou territori on establir-se sempre i quan hi hagi oportunitats perquè la caça els permeti la subsistència^[20]. Així doncs, el llop manté l'estructura autoregulant-se, de manera que si cal es maten entre ells per defensar el territori, com s'ha pogut comprovar en poblacions americanes que han passat hiverns dolents^[23].

3. EL LLOP A CATALUNYA

3.1 Història del llop a Catalunya:

Fins a mitjans del segle XIX, el llop dominava els boscos de tot el territori català, i no només els boscos, sinó que increïblement també arribava a les platges i als pobles del Pla de Barcelona. Inclús, al primer terç del segle XIX el capità general va ordenar una batuda contra els llops a la Muntanya de Collserola ^[8]. Les primeres cites històriques modernes sobre la presència del llop en terres catalanes daten del segle X i d'ençà fins a la segona meitat del segle XIX les cites sobre aquest animal en territori català han estat molt nombroses, moltes d'elles recollides en el llibre d'Albert Manent titulat *El llop a Catalunya: memòria, llegenda i història*.

El llop que habitava al territori català durant tots aquests segles pertanyia a l'espècie *Canis lupus*, però no se sap del cert quina subespècie atribuir-li. La situació geogràfica de Catalunya fa possible que aquest esdevingués un punt migratori tant per individus centre-europeus (amb origen als Apenins Italians), com per individus antigament presents a la resta de la Península Ibèrica. Així, podem sospitar que ambdós subspècies poguessin haver confluït en territori català. Si això és cert, estaríem parlant de la presència de dos taxons de llops diferents *Canis lupus signatus* i la subspècie europea, més propera a la subspècie *Canis lupus italicus* i afegiríem la més que probable formació d'individus híbrids resultants del creuament d'ambdues espècies. Ara bé, si haguéssim de determinar la subespècie predominant a Catalunya, semblaria que el llop que habità al país fins a la primera meitat el segle XX. s'emparentava amb les poblacions de llop ibèric ^[2].

El llop habitualment habitava les muntanyes i boscos d'arreu de Catalunya, però quan aquest estava afamat baixava al pla per devorar bèsties mortes, assaltar corrals i en alguns casos atacar a persones ^[8]. És per això que el llop al llarg de la història es va guanyar l'enemistat de la societat humana i va acabar essent considerat un ferm competidor. Aquests fets expliquen el perquè l'espècie humana, al llarg de tot aquest temps, s'ha encarregat de dur a terme una persecució sistemàtica encaminada a l'extermini de l'animal. Aquesta persecució, ha estat liderada i incentivada al llarg de la història per les diverses administracions, ja siguin estatals, autonòmiques o municipals, que per mitjà de diferents legislacions obligaven a fer un mínim de batudes contra el llop a l'any i premiaven econòmicament aquelles persones que caçaven l'animal diferenciant si es tractava d'una lloba (el més ben valorat), un llop o un llobató (el menys valorat) ^[8].

Els mètodes més utilitzats per la cacera del llop eren llaços, verins, paranys varis, armes de foc, i inclús crema de boscos. Dins d'aquests, destacar el conegut com a pous de llop; aquest era una parany segur que consistia en cavar un pou d'entre 3 i 6 metres de profunditat tapat amb branques i un esquer enmig. El llop hi queia i el mataven a cops de pedra, escopetes, forques, etc. ^[8]. Un altre parany era el que es coneixia com a llobatera, del qual n'existeix un documentat al Pallars Sobirà a la població de Lladorre. Aquests consistien en construccions senzilles en forma de cercle formades per un mur alt de pedres on queia el llop perseguit per les batudes o bé atret per una ovella tancada al seu interior. S'han descrit també estructures més complexes consistents en dos llargs murs de pedra que formaven un embut, al final del qual es disposava una fossa on queia

el llop empaitat pels caçadors. Per evitar que reculés, se situaven al mig de l'embut petites cabanes on s'amagava una persona armada amb un *chuzo*, un punxó llarg metàl·lic, per espantar més el llop i fer que aquest caigués esporuguit al fossar ^[4].

3.2 L'extermi del llop:

Igor Grabulosa resumeix perfectament les causes responsables de l'extinció del llop a Catalunya dient que els canvis econòmics i socials que portà la revolució industrial suposaren un augment progressiu de la pressió humana sobre el medi, que començà a partir de profundes modificacions que, juntament amb les campanyes d'extermi del llop, provocaren la seva desaparició de moltes regions del vell continent.

Per desenvolupar una mica les paraules d'Igor Grabulosa podríem destacar que la revolució industrial comportà que a Catalunya, a partir de la segona meitat del segle XIX, augmentés de forma considerable la desforestació, l'explotació agrícola i els camps de conreu, també es va donar una expansió demogràfica important acompanyada per la construcció d'importants infraestructures, sobretot grans vies de comunicació. Progressivament els boscos van anar perdent superfície i en conseqüència es van anar destruint els ecosistemes naturals del llop, el que va afavorir o desencadenar la seva extinció a Catalunya ^[8].

A aquest fet se li ha de sumar el descobriment d'un poderós verí a França l'any 1818 anomenat estricnina. L'ús d'aquest verí en les campanyes d'extermi del llop es va posar en pràctica sobretot en els darrers 20 anys del segle XIX, i s'han trobat rastres d'estricnina per tot el territori català. El procediment consistia en escampar per boscos i prats esquers morts farcits d'aquest verí, des de rucs, fins a xais o cabres. El llop en devorar-los ingeria també el verí i morien intoxicats immediatament ^[8]. Xavier Pérez assegura que la utilització de la estricnina feu efectiva la fi del llop a Catalunya després de segles de lluita entre aquesta espècie i l'espècie humana ^[11].

3.3 El darrer llop:

No se sap amb tota certesa quin fou l'últim llop que habità les terres catalanes, ja que la memòria oral del poble no sempre és del tot fiable. Albert Manent, en el seu llibre, abans esmentat, fa un recull de múltiples testimonis d'arreu de Catalunya que destaquen els últims llops abatuts, cadascú referint-se al seu municipi i no a tot el conjunt del territori català. Aproximadament tots coincideixen en datar la mort de l'últim llop als respectius municipis catalans a finals del segle XIX, inicis del segle XX.

L'última cita oficial la tenim l'any 1929 a Horta de Sant Joan (Terra Alta) i més concretament als Ports de Tortosa-Beseit. S'explica que aquí fou abatut el darrer llop, la pell del qual la trobem al Museu de Zoologia de Catalunya ^[8].

El naturalista reconegut, Salvador Filella, va realitzar una estudi, i per mitjà d'enquestes repartides a Ripoll i Sant Joan de les Abadesses va concloure que la presència residual del llop a Catalunya s'hauria pogut perllongar fins als anys cinquanta.

A mode comparatiu és interessant destacar que a l'Europa occidental la liquidació del llop va començar al segle XVI. El 1500 va desaparèixer d'Anglaterra, el segle XVII

d'Escòcia, i el XVIII d'Irlanda. El 1890 s'extingí d'Alemanya, el 1947 de Suïssa, i a França el 1950 ^[8].

3.4 El retorn del llop:

Com bé sabem, el llop va desaparèixer del Pirineu a finals del segle XIX, inicis del segle XX. Durant 70 anys aproximadament no s'han enregistrat atacs a ramats, ni observacions esporàdiques, ni cap altre indici (femtes, petjades...) que ens fes sospitar de la seva presència sobre territori català; motius pels quals es va considerar que l'espècie estava extingida a Catalunya ^[9].

Si bé el llop es va extingir per complet a França, sempre se n'han mantingut poblacions a la península Ibèrica. La població de llops més propera als Pirineus catalans durant la primera meitat del segle XX, s'ubicava al Parc Nacional dels Abruços a la regió dels Apenins centrals italians. En els darrers anys alguns individus d'aquesta població han realitzat una migració, colonitzant de nou zones d'Alemanya, França i Suïssa ^[18].

En aquest breu repàs de les poblacions llobines més properes als Pirineus catalans i per tant, més susceptibles de colonitzar-los, hem de destacar que ens estem referint a subespècies de llop diferents; per una banda tenim el *Canis lupus signatus* o llop ibèric, i per l'altra, el *Canis lupus italicus* o llop centre-europeu, tot i que com hem comentat anteriorment aquesta subdivisió taxonòmica està en debat.

Per sorpresa general, les anàlisis genètiques indiquen que es tracta de llops d'origen italià, quan més aviat s'esperava un llop ibèric. Tanmateix, cal recordar que els Pirineus Orientals es troben a la mateixa distància de les poblacions del Mercantour que les del País Basc ^[4] tot i que els experts miraven cap a l'oest, i no s'esperaven que apareixés pels Pirineus ^[23]. Per tant, el llop no ha arribat des de la cornisa Cantàbrica o el sistema Ibèric, com s'havia pensat que passaria, sinó pel nord-est, provinent de les colònies que han proliferat al Parc Natural de Mercantour i que, alhora, provenen dels grups que viuen a Itàlia, concretament al Parc Nacional dels Abruços, situat als Apenins centrals. La Catalunya Nord, concretament la vall de Noedes, va ser el primer lloc on es va documentar la tornada d'un llop, ara fa quinze anys, segons explica el naturalista Martí Boada. Tot i que s'ha dit que els llops han arribat d'Itàlia, el director del Parc Natural del Cadí, Jordi Garcia Petit, opina que aquests exemplars vénen de territoris més propers, com l'estat francès, on han criat i s'han estès descendents dels llops dels Abruços. Són llops dels Apenins, però no vénen directament de les muntanyes italianes ^{[4] [22]}.

La possibilitat que els llops de Castella arribin a Catalunya pels Pirineus sempre ha estat frustrada pels caçadors. Al nord del riu Duero, el llop és considerat una espècie cinegètica; de fet, certs individus arriben esporàdicament fins a la província d'Osca, però allà són sistemàticament abatuts pels caçadors, degut a que comunitats com Navarra i Aragó apliquen polítiques bastant agressives contra el llop, i quan hi ha un problema relacionat amb llops, envien els guardes forestals per caçar-los. Aquesta pressió ha fet que els llops ibèrics no puguin franquejar aquesta barrera, i ha impossibilitat que arribessin a Catalunya per colonitzar els Pirineus Catalans ^[24]. En canvi, gràcies a la nova política de gestió ambiental a nivell d'Europa, és a dir, a les noves polítiques de conservació i recuperació, ha estat possible una lenta però constant

recuperació del llop a altres zones de la Península, Itàlia i l'est i centre de França. Concretament la conservació dels espais naturals mitjançant la creació de parcs, reserves de fauna o d'altres figures similars, a l'hora que l'impuls de mesures de preservació d'hàbitats a escala continental, han afavorit la conservació d'espècies de fauna. No només de les espècies en perill de desaparició o extinció, sinó també d'espècies clau en els ecosistemes. És el cas de la recuperació de les poblacions d'ungulats: isard, cabirol, cérvol, cabra salvatge i porc senglar, preses directes del llop en condicions naturals (veure Annex III).

Apart de les noves polítiques de gestió ambiental europees, la recuperació del llop ha estat afavorida per la pròpia biologia de l'espècie ja que són animals amb una taxa de reproducció elevada, formen manades que cooperen en la caça i en la defensa de territoris i de les cries, no tenen depredadors excepte l'home, i poden buscar diferents fonts d'aliment alternatiu. A més l'educació rebuda en la darrera generació mitjançant documentals de natura, xerrades a les escoles, etc. ha afavorit una visió menys agressiva vers el llop i la seva llegenda. Així, en reduir-se la mortalitat produïda per la persecució directa, hi ha hagut un creixement positiu de les poblacions. El caràcter territorial del llop i la seva jerarquia social provoca que els joves hagin de buscar nous territoris. Aquest fet produeix la colonització de zones veïnes, i l'expansió de l'àrea de distribució (veure Annex III).

La primera reaparició confirmada a França data de l'any 1992 al Parc Nacional del Mercantour, situat a l'extrem més meridional dels Alps francesos. Durant l'última dècada del segle XX i la primera del segle XXI se succeeixen una sèrie d'avistaments, atacs a ramats i a ungulats salvatges i altres indicis als massissos de Madres, Carlit, Puigmal, a la Vall d'Eina, i a la muntanya del Canigó que suggereixen el retorn del llop a Catalunya ^[4]. Les primeres dades confirmades de la presència del llop als Pirineus Orientals són del 2000, tot i que alguns elements ens fan pensar que aquesta presència podria datar dels anys 1995 o 1996. Però no és fins el 12 de febrer del 2004 que el conseller de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya, Salvador Milà, anuncia oficialment que agents rurals del Berguedà i tècnics del Parc Natural del Cadí-Moixeró han detectat la presència a la zona d'un llop (*Canis lupus*), per primer cop des de principis del segle passat.

Aquest reconeixement oficial del retorn del llop a Catalunya va ser possible, ja que durant la tardor de 2003, els guardes de la reserva de fauna del Parc Natural del Cadí-Moixeró i els agents rurals de la comarca van prendre mostres d'unes ovelles mortes, presumptament per l'atac d'algun gos salvatge, i de femtes trobades a prop de les restes. A fi de determinar l'origen dels atacs, el Departament de Medi Ambient va enviar dues mostres al Servei de Genètica Molecular de la Universitat Autònoma de Barcelona. En un dels casos, es va confirmar que es tractava d'un gos, però, en el segon, es va certificar amb sorpresa que l'origen era un llop. Davant d'aquests resultats, es van comparar les dades amb resultats obtinguts en casos similars amb llops de França. La conclusió va ser que aquest animal prové de França, cosa que confirmava les sospites i els indicis recollits en anys anteriors ^[13].

Cal destacar que al donar positiu, el 2004, s'analitzen mostres congelades d'altres anys i es detecten positius des de l'any 2000, però possiblement el llop podria ser present a Catalunya des del 1997, quan els ramaders denuncien els primers atacs, els quals els pastors associen a una bèstia no identificada que ataca de forma reiterativa al bestiar durant l'estiu, època que és quan les ovelles estan soles a la muntanya. Així doncs es

considera l'any 2000 com a data oficial de la presència del llop a Catalunya, i a partir d'aquí cada any hi ha mostres que ho corroboren, excepte el 2001, sobretot degut a que encara no es buscaven mostres específiques de llop^{[22] [23]}.

3.5 Anàlisi i seguiment del llop:

Les primeres activitats de seguiment del llop es van iniciar tan bon punt va arribar la notícia de l'aparició d'un llop a la Catalunya Nord el 1999, al massís de Madres. Aquesta va obrir la possibilitat de la presència a curt o mitjà termini d'algun llop al Cadí-Moixeró i per això a partir d'aquest moment s'inicien contactes amb *l'Office National de la Chasse et de la Fauna Sauvage*, per tal de formar els guardes de la RNC (Reserva Nacional de Caça) del Cadí, de la RNC de la Cerdanya i l'Alt Urgell i tècnics del PN del Cadí-Moixeró en el seguiment dels grans depredadors, aprofitant l'experiència recollida a França en el seguiment del llop, l'ós i el linx^[22]. A partir d'aquesta formació iniciada el 2000 i ampliada en anys posteriors s'estableixen aquell mateix any quatre circuits permanents de seguiment de petjades damunt la neu i d'altres rastres, que els guardes de les RNC segueixen periòdicament des d'aleshores. L'any 2000 ja es fotografien rastres i es recullen excrements sospitosos de correspondre a un llop, i es demana al Servei de Fauna de la Generalitat que s'analitzin, tot i que no va ser possible fer-ho aquell any. Els excrements recollits a partir d'aleshores es van guardar fins que l'any 2004 se'n fan anàlisis genètiques, una part de les quals dona positiu per a llop. A la vegada s'estableix un seguiment més acurat de danys amb els pastors dels ramats d'ovelles. Es visiten ovelles mortes per possible carnívor i s'estableix la conveniència d'avisar el parc de qualsevol animal que els pastors trobin mort, per mirar d'identificar-ne el causant^{[4] [22] [23]}.

En un primer moment, es crea una comissió de seguiment composta per tècnics del Servei de Fauna i s'assigna a l'Agent Rural Gabriel Lampreave, les feines de suport als projectes de l'ós bru, el llop i el voltor, de manera que el seu àmbit d'actuació és per tot el territori influenciat per aquestes espècies, i exerceix la funció d'interlocutor amb tots els agents rurals, en constant comunicació amb el Servei de Fauna, des d'on es prenen les decisions tècniques^[23].

A partir del moment que es reconeix oficialment la presència del llop a Catalunya, com s'ha dit, es crea una Comissió Tècnica de Seguiment del Llop, amb la finalitat d'establir els criteris de seguiment d'aquesta espècie, aglutinar tota la informació que en sorgeixi, promoure la formació de personal per al seu seguiment i establir un protocol de seguiment i recollida de dades. El protocol fixa què cal fer en cas d'indicis de llop, de possibles rastres o d'atacs. Així, durant l'any 2004 els guardes de la RNC del Cadí i els tècnics del Parc Natural del Cadí-Moixeró recullen abundants dades (Batalla & Garcia, 2006). La Comissió Tècnica del Llop manté un intercanvi fluid d'informació i es coordina amb l'Administració francesa, i també amb la resta de l'Estat. També preveu una assistència ràpida als ramaders per estudiar els sistemes de prevenció i compensació dels danys que el llop pugui produir. L'arribada d'algun llop a la serra de Madres i Carlit, a França, i la importància d'aquest fet, motiva la coordinació del Departament de Medi Ambient i Habitatge amb els tècnics francesos, celebrant-se reunions de forma regular. Al mateix temps, alguns tècnics del Departament i guardes del parc natural es van desplaçar a Castella i Lleó i a França, per tal d'iniciar un aprenentatge suficient i una formació específica en la detecció de rastres d'aquesta espècie.

A inicis de l'any 2005, per problemes en la coordinació de la Comissió Tècnica de Seguiment del Llop, ja que aquesta estava composta per membres de massa institucions diferents (tècnics del Servei de Protecció de Fauna del Departament de Medi ambient, per tècnics del Parc Natural del Cadí-Moixeró, per tècnics dels Consells Comarcals i altres) es decideix suprimir-la per tal de que la gestió del llop a Catalunya passi a ser competència única d'un sol òrgan administratiu, el Servei de Protecció de Fauna del Departament de Medi ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya. La desaparició d'aquesta primera comissió també va estar lligada a canvis en el Govern de Catalunya, i d'aquesta manera al canvi de Director General encarregat de les gestions sobre el llop ^[23] ^[24]. L'objectiu d'aquest canvi fou agilitar la presa de decisions sobre l'autoria dels danys i els tràmits de pagament als ramaders en cas de danys comprovats, prestar atenció ràpida al ramader en cas d'atac i unificar criteris a tot el territori català. Per ser concrets, la gestió actual del llop a Catalunya, és exclusivament pública, i no hi intervé fins el moment cap fundació privada. Tots els temes referents a la gestió del llop, són competència de la Direcció General del Medi Natural, i concretament, del Servei de Protecció de la Fauna, Flora i Animals de Companyia. Aquesta direcció general pertany al Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya. Concretament, la gestió del llop actualment està coordinada entre el servei de protecció de fauna, els agents rurals i el Parc Natural del Cadí-Moixeró. Oficialment la gestió de l'espècie és competència del Servei de Protecció de Fauna, i la gestió del territori pertany al Parc Natural ^[23].

Aquest és el panorama actual, ja que amb el canvi de govern, el Departament de Medi ambient es suprimeix, i els diferents serveis que pertanyen a aquest es repartiran entre el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i el Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Concretament la Direcció General de Medi Natural ha passat a formar part del nou Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. El canvi de govern suposarà un canvi de Conseller del departament, el nou conseller serà Josep Maria Pelegrí i Aixut (UDC), però realment la figura que pot suposar un canvi important, és la del Director General, ja que ell és realment qui marca la línia d'actuació. El canvi d'un govern d'esquerres com el que teníem fins ara, a un govern de dretes com el que tindrem els pròxims quatre anys com a mínim, no influenciarà o comportarà canvis en la línia d'actuació que s'està seguint, és a dir, a nivell de legislació no es creu que hi hagin canvis, bastant-se en l'experiència del passat. El que sí que pot passar és que es posi més o menys èmfasi en programes de recuperació d'espècies amenaçades i altres temes de gestió, i en conseqüència es destini més o menys pressupost en aquestes iniciatives, especialment ara en època de crisi econòmica s'estudiarà molt on es destina el diner públic ^[24].

Tot el finançament destinat a la gestió del llop (programes de seguiment, compensació de danys), és diner públic. En certes ocasions, com per exemple en el cas de la gestió de l'ós, l'administració pot instaurar convenis amb fundacions privades, de manera que cada part s'encarrega d'una part del projecte. Només en aquests casos el diner prové de fons privat, tot i així, en nombroses ocasions el finançament d'aquestes fundacions privades té origen en l'administració pública ^[24].

Per tal de facilitar el seguiment del llop, es crea una comissió específica que estableix un operatiu de detecció d'exemplars mitjançant una xarxa d'itineraris que es realitzen sobretot a la tardor i a l'hivern, ja que es detecten millor les petjades de llop a la neu, i

tècniques de diagnosi molecular. S'utilitzen també paranys fotogràfics, i de pèl per la detecció d'indicis de llop. Tot el material obtingut, bàsicament mostres de pèl i excrements, són enviats a la Unitat de Genètica Molecular de la Facultat de Veterinària de la UAB, on es realitza l'anàlisi genètic de les mostres amb l'objectiu de individualitzar la població ^[24]. El grup encarregat de fer les prospeccions està format per agents rurals i guardes del Cadí, amb el suport extern de Gabriel Lampreave, l'únic que no era de la zona, i la seva presència es justifica per una ordre directa des de la Conselleria de Medi Ambient, en qualitat d'expert en la matèria.

El Cos d'Agents Rurals treballa conjuntament amb els agents rurals francesos, degut a que es tracta de pocs individus, amb una gran mobilitat. D'aquesta manera el mateix llop pot estar un dia al Carlit, i l'endemà al Cadí, i això implica l'aparició de pistes a ambdós estats. A les 48h d'haver nevat els agents rurals de cada comarca recorren els itineraris marcats. Al mateix moment s'estableix contacte amb els francesos per tal de realitzar les prospeccions simultànies ^{[22] [23]}. El fet de sortir a les 48h d'haver nevat és perquè hi hagi temps suficient perquè es moguin els llops i deixin rastres, però no s'espera més per evitar que els rastres siguin esborrats pel pas de gent amb raquetes, o altres causes esborrin els rastres. Als Alps es surt a les 24h d'haver nevat, ja que hi ha grups establerts, grups reproductors, de manera que si aquí s'arriba a aquest punt s'haurà d'intervenir a les 24 hores d'haver nevat ^[23].

També s'ha desenvolupat un contacte permanent amb els ramaders per comunicar qualsevol atac sospitos. Anteriorment, quan es registrava un atac, el procediment habitual era que els ramaders trucaven directament a Gabriel Lampreave, ara es fa des del Control Central de Torreferrussa, amb una emissora operativa 24 hores 365 dies a l'any, i d'allà truquen al Gabriel Lampreave. Aquest telèfon de contacte s'ha repartit a ramaders, a Unió de Pagesos, i a sindicats del sector ^[23].

Dins la gestió del llop, cal destacar l'existència a França de la Xarxa Llop, la qual dona hores de formació a gent relacionada amb la muntanya, caçadors, etc... i els donen informació referent al seguiment del llop per tal de fer aportacions en els estudis d'aquest mamífer. Aquí de moment no s'ha volgut obrir tant, el seguiment es fa amb els Agents Rurals de cada comarca, de manera que no s'avarca tant, però si s'implantés el sistema francès, podrien aparèixer inconvenients com la poca fiabilitat de les dades, o l'aprofitament per part dels caçadors de la formació sobre la biologia del llop i els rastres per arribar fins a ell ^[23].

La bona comunicació amb els organismes francesos, ha fet que actualment el laboratori de la UAB, que analitzen les mostres de Catalunya, així com el de Grenoble, que analitza les mostres de la vessant francesa, facin servir els mateixos marcadors per analitzar les mostres de llop, de manera que s'obtenen resultats comparables. Abans es feia intercanvi de mostres entre agents rurals d'ambdós països, es trobaven a la frontera i se les repartien per analitzar-les als diferents laboratoris, obtenint així els resultats dels diferents marcadors per la mateixa mostra ^[23].

El resultat de les anàlisis genètiques realitzades pel Servei de Genètica Molecular de la UAB fou que de 60 mostres de llop recollides, en individualitzar-les es va trobar que aquestes pertanyien a un total d'11 individus diferents, tots ells mascles. Així tenim que 11 és el nombre mínim de llops que han arribat a Catalunya durant el període 2000-2008, i el fet que moltes mostres es corresponguessin amb individus repetits és un detall

que podria indicar que la recuperació del llop a Catalunya comença tímidament a ser una realitat. Les mostres i el balanç del 2009 encara estan pendents de confirmació ^[19]. Cal destacar que totes les mostres presenten l'haplotip propi de la subspècie centreeuropea, i cap de la subspècie ibèrica ^[9].

Aquest any 2010, les dades o indicis de presència del llop al territori català obtinguts són molt pobres, és a dir, quan des del 2004 que es va oficialitzar el retorn del llop a Catalunya, fins l'any 2009 la tendència en la detecció d'indicis de presència de llops anava a l'alça, obtenint unes 20-30-40 dades/any de llop en els darrers 2 anys, situant l'any 2008-2009 com el màxim període amb dades positives de llop ^{[22] [23] [24]}. Tot i això, el 2009 va baixar el volum de mostres, i aquest any 2010 fins a principis del mes de desembre només s'han detectat 5 indicis, entre aquests, destacar la presència d'unes mostres en processament, les quals tenen una probabilitat alta de pertànyer a llop, i que es confirmaran pròximament, aproximadament cap al gener o febrer, ja que han sortit a finals d'aquest any ^[23]. Aquesta disminució del nombre de mostres durant els últims dos anys podria significar que alguns individus s'han mort, o bé que s'han desplaçat cap a altres indrets, però no se sap del cert. També es podria associar aquesta disminució a les mesures de protecció dels ramats, i es suposa que en disminuir els atacs a animals domèstics, els llops han passat a depredar més ungulats salvatges. Tot i això és difícil determinar si les carcasses d'animals trobades han estat depredades per llop. S'han trobat restes de cabirols amb indicis de llop, però no se sap si el llop va caçar-los o si ja se'ls van trobar malalts o morts. També se sap que els llops aprofiten les restes de caça per alimentar-se (sobretot de cérvols ja que són preses grans i els caçadors acostumen a deixar-ne parts) ^[22].

Durant aquest darrer any, cal destacar la troballa del cadàver d'un llop el maig de 2010 al Cadí, el qual es va portar al Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrusa per a realitzar la necròpsia ^{[23] [24]}. Aquesta estableix que la mort pot haver estat de forma natural, i tot i no poder assegurar la causa concreta, degut a l'avançat estat de descomposició que presentava el cos, si que es descarta la implicació antròpica en el procés. Aquest animal s'havia detectat el 2006-2007, fet que quadra amb la possibilitat de la mort natural, és a dir a un fallo orgànic degut a l'edat. Això es justifica tenint en compte la biologia del llop, si tenim present que els llops fan la dispersió al tercer any, o més tard, i que entre el primer i el tercer estan dins la camada. D'aquesta manera podríem arribar a la conclusió que com a mínim les mostres del 2006 eren d'un individu de tres anys, i si tenim en compte que mor al 2010, podríem estar parlant d'un exemplar de com a mínim 7 anys. Aquesta és una edat avançada ja que normalment el llops viuen uns 5 anys en estat natural. S'està intentant determinar l'edat exacta amb el crani i la polpa dentària ^[23].

Un descobriment recent de gran importància és que des del departament de Medi Ambient i Habitatge s'ha confirmat la presència d'una lloba al nostre país per primera vegada en els darrers 80 anys, el que obra la possibilitat de formació d'una parella dins el territori català, el que representaria un esdeveniment clau per l'estabilitat de la població i per tant un pas més per la recuperació del llop a Catalunya. En concret, la lloba va ser detectada al Parc Natural del Cadí-Moixeró i, de moment, es desconeix si es tracta de la mateixa femella detectada a França anys enrere. Els tècnics no han trobat fins ara cap indicatiu de reproducció i no es descarta que la femella sigui un exemplar jove. Com que aquests individus van passant del Pirineu francès al català contínuament, no se sap amb exactitud a dia d'avui si aquesta femella encara es mou pels Pirineus catalans, o

s'han desplaçat a altres zones ^{[22] [23] [24]}. El problema és que aquesta identificació prové només d'una mostra, és a dir que només s'ha detectat un cop, concretament al gener del 2008 i des de llavors no se n'ha tornat a determinar la presència ^[23].

A mode de resum, podem dir que les dades acumulades fins ara indiquen que la població de llops identificats al Pirineu i el Prepirineu català és molt petita (en total, 11 exemplars diferents des del 2000, però en l'actualitat una 4-5 exemplars), el centre d'actuació del quals, és el Parc Natural del Cadí-Moixeró, ja que en els últims 10 anys s'han fet 18 observacions segures de llops a Catalunya, 17 de les quals van ser al Cadí i serres contigües. Si tenim en compte que a la vessant francesa s'han obtingut almenys quatre individus genèticament diferenciats, podríem parlar d'un total de 15 llops diferents detectats als Pirineus durant els últims 10 anys ^[23]. L'any 2008 es va confirmar per primera vegada la presència de dos exemplars que anaven junts a l'alt Ripollès ^[19], per tant estem parlant que el llop ja és present a 6 comarques catalanes (el Ripollès, la Garrotxa, el Solsonès, la Cerdanya, l'Alt Urgell i el Berguedà). Aquests individus no han format una manada ni una població estable i no hi ha indicis de que hi hagi hagut reproducció, tot i que s'ha detectat genèticament una femella al llarg dels anys de seguiment. Aquests individus van passant del Pirineu francès al català contínuament, i no solen allunyar-se massa d'aquesta zona, tot i així en un parell d'ocasions des del 2004 fins avui, el llop ha arribat molt a prop de Barcelona. Concretament s'ha passejat a la vora de Moyà i Castellterçol, on ha realitzat algun atac, retornant immediatament cap als Pirineus a posteriori, el que demostra la gran capacitat de desplaçament d'aquesta espècie ^[25].

Actualment doncs, es calcula que el nombre de llops que es mouen pel territori català, als Pirineus principalment, són uns 5 individus, i degut als pobres resultats d'aquest any 2010, estan a l'expectativa durant aquesta primavera, per saber quina és l'evolució real del llop ^[24], però el que ara per ara es pot afirmar és que no hi ha indicis de reproducció i no es tracta d'una població estable, sinó d'individus aïllats ^[22].

En aquest apartat volíem fer, per acabar, un esment especial a l'equip de veterinaris que participen en la gestió del llop a l'actualitat. Aquests, a Catalunya, tenen les següents funcions:

- **Servei veterinari de genètica molecular:** anàlisi genètica de les mostres recollides (excrements, pèls o altres mostres) per tal d'individualitzar la població de llops present a Catalunya.
- **Veterinari del Servei de Protecció de Fauna, Flora i Animals de Companyia:** assessorament en tots els temes relacionats amb la gestió del llop.
- **Veterinari del Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrussa:** aquest depèn oficialment de la Forestal Catalana, empresa pública del Departament de Medi Ambient. S'encarrega de necropsiar individus de llop que s'han trobat morts per determinar-ne la causa de mort. Aquest, juntament amb el veterinari del servei de protecció de fauna, col·laboren amb els agents rurals i altres tècnics quan es fan captures d'individus, ja sigui de llop, ós, etc. ja que per llei, és obligatori que en les captures de fauna salvatge hi sigui present un veterinari, el qual s'ha d'encarregar de l'anestèsia dels individus capturats, o de qualsevol problema clínic que pugui sorgir durant la captura. En aquest punt també s'inclouen els altres veterinaris dels diferents Centres de Recuperació de Fauna Salvatge de Catalunya ^[24].

Partint de les paraules d'Ignasi Rodriguez, l'administració es basa molt en personal amb títols i estudis reconeguts. Tot i així els veterinaris en l'àmbit de la conservació a nivell de l'administració no hi han estat mai molt presents, i s'ubiquen principalment en l'àmbit agroalimentari i ramader, exceptuant les situacions que requereixen legalment la presència d'un veterinari denominades actes clínics. Actualment l'àmbit de la conservació està dominat per biòlegs i ambientòlegs, però en el moment en que el paper de l'administració en front les espècies de fauna salvatge ha començat a ser actiu, i no només passiu (seguiment, observació...) i s'han creat Centres de Recuperació de Fauna Salvatge, etc. el paper dels veterinaris ha guanyat importància. Tot i així, a part del sector agroalimentari i ramader, dins l'administració i concretament dins el Departament de Medi Ambient, la majoria de veterinaris es troben en places relacionades amb les matèries d'Experimentació animal i Animals de companyia, quasi de forma exclusiva^[25].

Per altre banda, recollim també la demanda de Gabriel Lampreave, que com Agent del Cos Rural encarregat dels peritatges davant dels atacs a ramats, creu necessària la presència d'un veterinari com a suport científic en aquestes tasques. Actualment, es consulta l'opinió veterinària a experts, ja sigui dels Serveis Territorials, dels Serveis Centrals, o altres contactes personals per resoldre els dubtes que sorgeixen^[23].

Per últim, el Director del Parc Natural del Cadí-Moixeró, Jordi Garcia-Petit, creu convenient la formació d'equips multidisciplinars, exemplificant l'èxit d'aquesta fórmula amb el cas de l'entrada de Pestivirus en les poblacions d'isards, i que s'ha gestionat amb especialistes de diferents àmbits, obtenint resultats satisfactoris^[22].

4. PROBLEMÀTICA

4.1 Atacs al bestiar:

La problemàtica principal associada al retorn del llop a Catalunya està causada pels atacs que aquest predador efectua sobre bestiar domèstic. Ja que aquest resulta una presa molt més fàcil que qualsevol animal salvatge, especialment les ovelles que tendeixen a agrupar-se davant del perill, enlloc de fugir.

Així, la problemàtica originada per la reaparició del llop és la mateixa que succeïa en el passat i que va motivar la seva persecució i extermini total, però contextualitzada en una societat i política ben diferents a la del passat. Abans, prioritzaven les necessitats i benestar del humans per sobre de tot, i per tant, administracions, ramaders i la resta de la societat coincidien en que calia eliminar el problema, és a dir, el llop. En l'actualitat, les noves polítiques de gestió ambiental que defensen la recuperació i conservació del medi natural i la seva biodiversitat, promogudes per les administracions i recolzades per un ampli sector de la societat, xoquen amb els interessos, també comprensibles, de ramaders i pastors que veuen el llop com una amenaça real pels seus ramats. Les mateixes administracions que recolzen i incentiven econòmicament un sistema de ramaderia extensiva tenen un conflicte intern, ja que a la vegada signen convenis per protegir determinades espècies com ara el llop.

A continuació es presenten un recull de dades referents als atacs a ramats atribuïts al llop en aquests darrers anys (des del 2004, un cop oficialitzada la comissió tècnica de seguiment del llop a Catalunya). Aquestes dades són orientatives, ja que poden variar lleugerament segons la font bibliogràfica consultada.

Segons Jordi Ruiz, cap del Servei de Fauna, el 2004 el llop va protagonitzar 8 atacs a ramats amb un balanç final de 8 ovelles i 1 cabra domèstica mortes i el 2005 es van donar 8 atacs a ramats d'ovelles al vessant sud de la serra del Cadí i els entorns del massís del Pedraforca, amb el resultat de 6 ovelles mortes i 2 de ferides. També se citen algunes ovelles desaparegudes, tot i que no hi ha indicis de la causa de la seva desaparició. Aquests atacs protagonitzats pel llop perden importància si ho comparem amb la mortalitat de caps de bestiar causada per gossos. Durant el mateix any 2005 es comproven danys en ramats d'ovelles en diversos municipis, com Nas (Bellver de Cerdanya), Prullans o Meranges, amb 103 ovelles mortes i 56 de ferides a causa de 8 atacs comprovats de gossos domèstics o assilvestrats ^[4].

El 2006 es verifiquen 11 atacs de llop, amb el resultat de 17 caps de bestiar afectats. El 2007, 6 atacs més, afectant tan sols a 6 caps de bestiar. L'any 2008 es comproven 5 atacs de llop i 2 atacs de gos, amb un balanç de 15 (8 caps de bestiar morts i 7 de desapareguts) i 36 caps de bestiar afectats respectivament; i el 2009 es van comprovar dos atacs de llop, amb 3 caps de bestiar morts ^[19]. Com podem observar, els atacs de llop tenen una tendència a la baixa any rere any, i això respon a l'aplicació de mesures de protecció dels ramats ofertes pels tècnics experts de l'administració ^[24].

Reprement la problemàtica esmentada sobre els anomenats gossos assilvestrats, a l'espera dels resultats que es publicaran pròximament a la revista *Quercus*, podem afirmar que els atacs de gossos a ramats són molt més freqüents que els de llop ^[23]. Des del Servei de Protecció de Fauna, Flora i Animals de Companyia s'han fet estudis estadístics sobre els atacs de gossos assilvestrats a ramaderia i aquests es compten en

centenars de caps de bestiar morts en un any ^[24]. Així, comparant les dades dels atacs de llop amb els de gos veiem que són molt diferents, i podrien ser-ho més si tenim en compte que només es quantifiquen els casos en què hi ha hagut peritatge, és a dir, que n'hi ha molts que no es declaren ^[23].

La diferència en les xifres d'ovelles mortes en atacs, depenent de si aquest ha estat perpetrat per un llop o per un grup de gossos, rau en la diferent metodologia d'atac de les dues espècies. Així, els atacs de llop són silenciosos i sigil·losos, sense bordades ni udols, i sobretot, són selectius, és a dir, depreden estrictament el necessari per alimentar-se ^[6] ^[24]. De manera que un llop atacarà a una o dues ovelles del ramat, quasi sempre escollint la més dèbil. En canvi, els gossos tenen un comportament de joc més que no pas de predació i els seus atacs són tremendament escandalosos. Acostumen a iniciar els atacs des de molts metres de distància, inclús pot arribar al quilòmetre, i s'acosten corrent i bordant a les ovelles, que s'espanten molt i s'amunteguen, amb el resultat de nombroses ovelles mortes per asfíxia o traumatismes i moltes ovelles malferides ^[23] ^[24].

Els gossos assilvestrats, molt abundants al territori català, són gossos domèstics i de caçadors que s'han perdut o han estat abandonats, i que solen viure a la muntanya formant manades de 4 a 8 individus. Tot i que els atacs a ramats també poden ser produïts per gossos domèstics que no es mantenen lligats en alguns masos i cases d'alguns pobles, i que volten sovint per la muntanya ^[5].

Les mesures de control per aquests gossos són de molt difícil aplicació, ja que aquests estan protegits pel *Decret 2/2000* (veure Annex IV), relatiu a la protecció d'animals, on es va posar especial èmfasi en la protecció dels animals domèstics. Des de l'administració es reconeix que es va cometre un error en aquesta llei en no contemplar aquests casos excepcionals tan problemàtics pel sector ramader. Aquests gossos no es poden sacrificar lliurement com abans perquè estan protegits per aquesta llei, de manera que legalment s'exigeix la seva captura en vida, la demostració de que es tracta d'un gos conflictiu que ha atacat ramats i una sèrie de permisos per part de l'ajuntament del municipi; i tot i així, en la majoria de casos, aquests gossos seran traspassats a una protectora. Si finalment se n'autoritza el sacrifici per part dels agents rurals o particulars, moltes vegades, ha passat tant de temps des de la denúncia que, molt probablement, el gos responsable dels atacs s'haurà desplaçat a una altra zona de la muntanya i serà impossible la seva localització i caça.

A més dels fets exposats, hem de tenir en compte que el culpable final de l'atac a un ramat per part de gossos és l'amo d'aquests animals domèstics, ja que la llei així ho diu. Però la majoria de vegades és molt complicat identificar l'amo, i relacionar-lo amb l'animal, ja que si el gos no està xipat no se'n pot demostrar la propietat ^[23]. Per tots aquests motius esmentats, la problemàtica dels gossos assilvestrats és de molt difícil solució, i caldria un canvi en la llei de protecció dels animals, que considerés aquests casos excepcionals ^[24].

En resum, podem dir que, tot i que el llop és responsable de part de les morts de caps de bestiar, les dades evidencien que el principal protagonista dels atacs als ramats i, per tant, causant d'importants pèrdues econòmiques als ramaders, són els gossos assilvestrats del medi natural. Pel que és imprescindible inspeccionar i investigar a fons quina espècie és la responsable dels atacs, i no tenir prejudicis atribuint l'autoria dels atacs directament al llop.

4.2 Mesures preventives i compensatòries:

Ja des del 2004, tant bon punt es va oficialitzar el retorn del llop a Catalunya, i conscients de les repercussions negatives que aquesta espècie ocasionava sobre el sector ramader, el Departament de Medi Ambient va posar en marxa una sèrie d'actuacions de suport a les activitats ramaderes, considerant aquestes com un important recurs econòmic en algunes zones, una activitat tradicional vinculada a una determinada forma de vida a la muntanya i un element indispensable per a la conservació de determinats hàbitats, espècies i paisatges, alguns d'ells protegits per la Comunitat Europea i inclosos dins la xarxa Natura 2000.

Concretament les tasques de suport subministrades pel Departament de Medi Ambient s'han orientat en 3 línies d'actuació diferenciades:

- 1) Millora de infraestructures ramaderes
- 2) Cessió de gossos de protecció de ramats
- 3) Atenció i indemnitzacions pels atacs al bestiar

Així, en primer lloc, s'han fet importants inversions per la millora de infraestructures tals com:

- Instal·lació i millora d'abeuradors.
- Instal·lació de passos canadencs.
- Construcció de mànegues per al bestiar i tancats (elèctrics) de protecció per als ramats
- Conservació de murs de pedra que aguanten antigues feixes de conreu i pastura.
- Arranjament de noves barraques de pastor per dormir més còmodament i poder controlar el ramat durant la nit.
- Recuperació d'antics prats.

En segon lloc des del Departament de Medi Ambient amb la col·laboració de l'Associació del Gos de Muntanya dels Pirineus es fa efectiu el lliurament de gossos de protecció de ramats (GPR) als ramaders que ja hagin patit atacs per part de llops o bé presentin un risc potencial de patir-los per la seva ubicació. La figura del GPR com a eina per dissuadir al bestiar davant possibles predacions és una tradició històricament abandonada dins el món rural de les societats catalanes i que, recentment, s'ha revifat amb l'arribada de grans depredadors -d'ençà la reintroducció de l'ós- als boscos de les nostres contrades, i també degut als atacs repetits per part de gossos assilvestrats. A la zona dels Pirineus catalans, la raça de gos que pren aquesta funció és la del "Gos de Muntanya dels Pirineus". Es tracta d'una raça de característiques extraordinàries, evolutivament encaminades a la tasca de protecció del bestiar i, més especialment, al del sector oví. Algunes de les seves característiques patentitzen aquesta adaptabilitat. La seva pigmentació blanquinosa, que recorda molt a la de les ovelles, juntament amb la seva olor a llana afavoreixen la ràpida acceptació del gos per part del ramat. A banda, presenta un caràcter jeràrquic, marcat per un fort instint maternal i amb un grau d'agressivitat molt baix, la qual cosa fa que no suposi cap perill per a la fauna de la zona. Així, el seu patró de comportament davant la presència propera d'un depredador al ramat és de tipus dissuasiu; intentarà fer-lo marxar lladrant sense necessitat d'arribar al contacte físic i es limitarà a adoptar una posició defensiva a favor del ramat, de manera que no passarà una certa distància de seguretat amb aquest ^[9]. El GPR pot perseguir el predador però sense donar-li caça, de manera que permet la convivència

entre la ramaderia i la fauna autòctona. A més s'ha vist que un ramat sense protecció pot tenir pèrdues de fins al 30% dels naixements, mentre que amb la presència d'un GPR aquesta xifra es redueix pràcticament a 0. Això es deu a que la figura del GPR, a part de disminuir el número d'atacs de predadors també fa augmentar la seguretat de les ovelles, reduint-ne l'estrès i conseqüentment disminuint sensiblement l'índex d'avortaments i mals parts, entre d'altres ^[6].

A mode de conclusió, el Gos de Muntanya dels Pirineus és el mètode de protecció per als ramats, no letal per als llops, més efectiu.

En tercer lloc, s'ha creat un sistema d'indemnitzacions pels ramaders que han patit atacs de bestiar per part de llops i un sistema d'atenció immediata (en menys de 24 hores) als ramaders per la comprovació de danys i estudi del cas per determinar si realment l'autor de l'atac és un llop, així com per determinar el nombre i tipus de caps de bestiar afectats a fi de poder subministrar les compensacions econòmiques estipulades per la llei. Això ha estat possible gràcies a l'edició d'una tarja amb els telèfons d'urgència en cas d'atac pels ramaders, a la cessió d'emissores i instal·lació d'alguns repetidors per tal d'augmentar la cobertura, a ajuts en la tramitació, a la recollida del bestiar ferit i a la localització dels animals perduts ^[24]. Tota la informació referent a aquest últim punt la trobem detallada al *Decret 176/2007*, de 31 de juliol (veure Annex IV), que regula els procediments de compensació de danys i perjudicis causats a l'agricultura i a la ramaderia per part d'espècies protegides de la fauna salvatge autòctona. Tot i que el llop no és una espècie protegida, la quarta disposició addicional d'aquesta llei decreta: "Als danys produïts pel llop (*Canis lupus*) i el corb (*Corvus corax*) els és d'aplicació el procediment per a la compensació de danys establert en aquest Decret". En els annexes d'aquesta llei també hi trobem informació d'interès com la fitxa de comprovació de danys sobre la ramaderia domèstica i apicultura deguts a ós bru o llop (Annex IIa, *Decret 176/2007*), el model de sol·licitud d'indemnitzacions per possibles danys sobre la ramaderia i l'apicultura deguts a fauna salvatge protegida (Annex IIIa, *Decret 176/2007*) i el barem de la valoració econòmica de les indemnitzacions pels danys o limitacions causats per la presència d'espècies amenaçades de la fauna salvatge envers l'agricultura i la ramaderia a Catalunya (Annex IV, *Decret 176/2007*).

5. MARC LEGAL

5.1 Legislació vigent:

La consolidació del retorn del llop a Catalunya depèn en gran mesura del nivell de protecció que pugui gaudir l'espècie.

Als anys 70, la legislació considerava que tota espècie no protegida era objecte de caça, però la legislació actual ha canviat i actualment només es poden caçar les espècies considerades cinegètiques, però no la resta, encara que oficialment no estiguin considerades com a protegides ^[24].

L'estat legislatiu del llop a Catalunya no el considera una espècie protegida, és a dir, la llei catalana de protecció d'animals (*Llei 22/2003*) del 4 de juliol, no inclou al llop (*Canis lupus*) en l'annex d'espècies protegides de la fauna salvatge catalana. En la modificació que pateix aquesta llei l'any 2006 (*Llei 12/2006*), on d'entre altres canvis es modifica el llistat annex d'espècies protegides de la *Llei 22/2003*, tampoc es contempla el llop dins d'aquest, principalment perquè el 2003 encara no s'havia reconegut oficialment la seva presència dins del territori català, i, per tant, no es considerava fauna salvatge catalana, i el 2006, perquè encara no es tenia clar la seva estabilitat com a població dins de Catalunya ^[24]. Val a dir, que el 2008 es va crear un document únic (*Decret 2/2008*) que d'entre altres recull aquestes dues lleis, sense comportar cap canvi en la catalogació del llop. Tot i així, el llop tampoc és considerat un espècie cinegètica, el que implica que no està permès per llei la seva caça, essent motiu de sanció econòmica o penal. Sabent que la presència del llop és una causa de conflicte en el món rural, especialment, el món ramader, i basant-nos en l'experiència del passat quan va ser exterminat per complet, és de vital importància pel seu futur el marc legal i les lleis de protecció que l'emparen.

Tot seguit presentem un recull dels documents legals més rellevants que defineixen l'estatus legal i de conservació del llop a nivell europeu, estatal i català:

Nivell europeu:

- **Conveni de Berna (1979)**, relatiu a la conservació de la vida silvestre i del medi natural a Europa.

Aquest inclou el llop en l'Annex II (espècie de fauna estrictament protegida), excepte a l'Estat espanyol, que en el moment d'adherir-s'hi l'any 1986 va fer una sèrie de reserves, de manera que es considera la població de llop al nord del riu Duero a l'Annex III (espècies de fauna protegida), permetent així en aquesta població el control planificat i regulat.

- **Directiva Hàbitats 92/43/UE** del Consell, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna silvestre.

S'estableixen dos nivells de protecció diferents. D'una banda, les poblacions situades al sud del riu Duero són incloses a l'Annex II (espècies animals i vegetals d'interès comunitari per a la conservació dels quals cal dissenyar zones especials de conservació) i a l'Annex IV (espècies de fauna i flora que

requereixen protecció estricta). D'altra banda, les poblacions situades al nord del riu Duero figuren a l'annex V (espècies de fauna i flora d'interès comunitari que poden ser objecte de mesures de gestió).

Nivell estatal:

- **Llei 4/1989**, sobre conservació dels espais naturals i de la fauna i flora silvestres.

Determina que, si no hi ha cap altra regulació, no es pugui capturar sense una autorització administrativa raonada i mitjançant mètodes selectius i no massius. També hi ha normes posteriors i transposició de la Directiva Hàbitats.

- **Reial Decret 1095/1989**, sobre espècies cinegètiques.

Classifica el llop a l'annex II: espècies la caça de les quals ha de ser decidida per cada comunitat autònoma.

- **Reial Decret 439/1990**, sobre espècies amenaçades.

El llop no està catalogat com a espècie protegida al Catàleg nacional d'espècies amenaçades RD 439/1990.

- **Reial Decret 1997/1995.**

Les espècies incloses a l'annex IV de la Directiva Hàbitats (les del sud del riu Duero) seran considerades segons el títol IV de la Llei 4/1989 i el RD 439/1990, pel qual es regula el Catàleg nacional d'espècies amenaçades. Als efectes, les poblacions al sud del Duero hauran de ser considerades catalogades: espècie estrictament protegida.

- **Llei 42/2007**, del Patrimoni natural i la Biodiversitat.

A nivell espanyol, la directiva europea (92/43/CEE) és recollida per aquesta llei tot mantenint els seus mateixos criteris de protecció.

L'any 2005 s'aprovà "la Estratègia Española de Conservación del lobo", la qual estableix un marc de referència de la gestió de l'espècie a l'Estat espanyol, encara que són les Comunitats Autònòmiques les que gaudeixen de la competència de la gestió de l'espècie.

Nivell català:

- **Decret 176/2007** (veure Annex IV), regula els procediments de compensació de danys i perjudicis causats a l'agricultura i ramaderia per espècies animals protegides de la fauna autòctona. Inclou que els danys provocats pel llop seran indemnitzats (ja comentada anteriorment).
- **Decret 2/2008**, del 15 d'abril (veure Annex IV), pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals, quedant així derogades la llei **Llei 22/2003**, i la seva modificació (**Llei 12/2006**) relatives a la protecció d'animals.

No inclou el llop a l'annex d'espècies protegides de la fauna salvatge autòctona catalana en no ser present a Catalunya en els darrers 50 anys.

- ***Projecte de Decret XXX/2010*** (veure Annex IV), del Catàleg de la Fauna Amençada de Catalunya.

Aquest 2010, es creu, en base als resultats del seguiment amb tendència a l'alça en la detecció d'indícis (exceptuant aquest últim any) i l'opinió dels tècnics experts, que el llop a tornat a Catalunya per quedar-s'hi. I és per això que el *Canis lupus* està inclòs dins l'Annex 1 del *Projecte de Decret /2010 del Catàleg de la Fauna Amençada de Catalunya*. Concretament el llop està classificat dins la secció primera que correspon a les espècies en perill d'extinció. Per tant, en cas que el projecte de decret sigui aprovat, el llop es convertirà oficialment en una espècie protegida, i més concretament, considerada en perill d'extinció dins de Catalunya. Es preveu que el decret serà aprovat pròximament, a inicis d'aquest any vinent 2011. A efectes pràctics, com a conseqüències més importants a destacar, la consideració legal del llop com una espècie protegida en perill d'extinció, implica i obliga a l'administració al desenvolupament d'un pla de recuperació (*Article 4*) i dictamina les penalitzacions a aplicar en cas de danys a l'espècie (*Article 5*), és a dir, les infraccions del previst en aquest Decret se sancionen d'acord amb el previst a la *Llei estatal 42/2007*, de 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat.

5.2 Anàlisi de la legislació:

Després d'analitzar tot aquest seguit de lleis, podem dir que fins ara el llop a Catalunya legislativament parlant ha estat en terra de ningú per varis motius. A nivell de legislació comunitària el llop és considerat espècie no cinegètica, però està dins l'ambigüitat, en base a la divisió Nord/Sud del Duero, perquè Catalunya no està clar si ens trobem al nord o al sud del Duero, i per tant, el llop podria ser objecte de gestió (al nord) o bé espècie protegida (al sud). Concretament, si agafem el punt del naixement del riu Duero, Catalunya es trobaria al nord, on el llop no és espècie protegida, si no que és objecte de gestió, és a dir, la seva caça està permesa sota autorització, ja que al nord del Duero hi ha poblacions estables i el llop es troba en plena expansió. Seguint aquests criteris no és lògic que a Catalunya s'apliqui aquesta legislació, perquè tot i estar situada al Nord del Duero, la situació del llop aquí és ben diferent, només tenim uns pocs individus que no han format cap població estable i, per tant, s'hauria de catalogar com a espècie protegida. Un altre factor és que fins fa poc no es considerava que el llop formava part de la fauna salvatge de Catalunya, i per tant, no s'incloïa dins les llistes de fauna salvatge amenaçada de Catalunya. És per tot això que la gestió del llop fins el moment era molt flexible, i permetia una marge d'actuació força ampli ^[25].

Una reflexió interessant que es planteja per tal d'evidenciar que els límits administratius en l'àmbit europeu no responen a criteris d'hàbitat, el que pot comportar incongruències importants en matèria de legislació i gestió d'espècies de fauna amenaçada, és si té sentit desenvolupar plans de protecció i recuperació d'espècies amenaçades en el cas de que en un país aparegui una nova espècie que no hi era present fins al moment. I que llavors, per criteris científics, s'hagi de considerar espècie en perill d'extinció, quan al país veí hi ha poblacions estables d'aquesta espècie, sent-hi present en abundància, i

inclús pot ser que sobrepassi el dintell i sigui considerada una plaga. Aquest és un exemple que posa de manifest que la legislació en temes de protecció de fauna en certes ocasions pot ser una mica absurda o poc lògica per culpa de conceptes administratius. Un altre exemple és que les llistes d'espècies protegides decretades per la legislació de la Unió Europea són vinculants, tret de petites excepcions, a tots els països membres. I, per tant, si algú, hipotèticament, alliberés a Catalunya alguns exemplars d'una espècie inclosa dins les llistes d'espècies protegides europees, però que originalment aquesta espècie no ha format part mai de la fauna catalana, sinó que prové per exemple de Bulgària, per llei comunitària, podria ser d'obligada necessitat la protecció d'aquesta espècie per part de l'administració catalana. Aquesta imposició legal seria absurda perquè aquesta espècie hauria estat introduïda artificialment en el territori català, i no s'hauria realitzat cap estudi d'impacte ambiental per la introducció d'una nova espècie invasora, en cas que aquesta aconseguís expandir-se ^[25].

A nivell autonòmic no es pot ser menys proteccionista que a nivell estatal, però si que es poden aprovar lleis, més proteccionistes, com seria el cas de Catalunya, si finalment s'aprova el *Projecte de Decret /2010 del Catàleg de la Fauna Amenaçada de Catalunya* ^[24]. La redacció d'aquest catàleg, i, per tant, la decisió d'incloure unes espècies concretes com espècies protegides està presa sota criteris purament científic-tècnics. Aplicant aquests criteris estipulats per tal de classificar la situació en què es troba el llop a Catalunya, es fa evident que és una espècie en perill d'extinció, i, per tant, ha de ser considerada una espècie protegida.

L'aprovació final del catàleg és una decisió política (depèn del Consell del Govern de la Generalitat de Catalunya) perquè és un decret, i per tant, forma part de la legislació catalana. En la majoria de casos les decisions i criteris tècnics en que es basen certs decrets són respectats pel Consell de Govern; en cas de que el decret no fos aprovat o es decidís fer-hi canvis substancials en aquest per interessos polítics, molt probablement la comunitat científica (Universitats, Centres de recerca, etc.) impugnarien aquesta decisió ^[25].

A mode d'aclariment, i relacionat amb aquest últim punt, el camí a seguir en casos d'espècies en perill d'extinció i les obligacions legals per part de l'administració respecte aquestes espècies estan molt ben especificades. El primer estadi o catalogació quan una espècie apareix sobre un territori és el d'espècie en perill d'extinció, sobre la qual l'administració competent ha de desenvolupar plans de recuperació, és a dir, polítiques actives per consolidar-ne la seva població. I, evidentment, són espècies considerades com a no cinegètiques. Tot i que davant d'exemplars especialment agressius i conflictius, amb elevada tendència a desplaçar-se i actuar en zones urbanes o on hi habiten persones, que causen problemes d'atacs als ramats sistemàticament i quan una comissió experta considera que l'única solució és el seu sacrifici, aquest està permès per llei, encara que sota uns requisits molt específics i de forma molt justificada i extraordinària. Un cop superat aquest estadi, i, per tant, quan ja s'ha format una població estable aquestes espècies passen a ser catalogades com a vulnerables. Això vol dir que estan en perill de caure altre cop a l'estadi d'espècies en perill d'extinció amb relativa facilitat, tot i tenir una població consolidada. Sobre les espècies vulnerables l'administració té l'obligació legal de desenvolupar plans de protecció o conservació, és a dir, mesures de protecció d'hàbitat, per exemple, però no han d'afavorir la seva expansió. Un cop superat aquest llinar, passen a ser espècies gestionables, arribant a l'extrem de ser espècies cinegètiques, com seria el cas del llop a les poblacions del Nord del Duero ^[25].

Fins el moment l'administració no ha tingut cap obligació vers el llop. Tot i així, coneixent la biologia del llop, la seva base d'alimentació, i, per tant, la probabilitat d'atacs a ramats, i amb el doble objectiu de protegir el llop de possibles persecucions per part dels ramaders i alhora emparar els ramaders afectats pels atacs del llop, al 2007 es va aprovar un decret que regulava els procediments de compensació de danys i perjudicis causats a l'agricultura i ramaderia per espècies animals protegides de la fauna autòctona, incloent el llop en l'annex tot i no ser espècie protegida. Es va creure necessari aprovar aquest decret per tal de gestionar el llop amb la política d'espècie protegida. Ja que, per directives europees era una espècie no cinegètica, i en no estar protegit, els ramaders es trobaven en una situació complicada al no poder reclamar res a l'administració, i a la vegada no poder fer res per resoldre el problema per ells mateixos, caçant el llop ^[25].

La principal repercussió d'incloure el llop en el catàleg d'espècies de fauna amenaçada, en l'apartat d'espècies en perill d'extinció, i, per tant, que per normativa catalana el llop passi a ser una espècie protegida, considerant que finalment s'aprovi el decret, és la necessitat de desenvolupar una sèrie de programes específics per millorar les condicions actuals del llop. Per tant, amb l'aprovació d'aquest catàleg l'administració s'autoimposa l'obligació de desenvolupar plans de recuperació de totes aquelles espècies catalogades en perill d'extinció, com el llop. Després a la realitat, i a causa de limitacions pressupostàries, tècniques, i per falta d'acceptació de certs sectors de la societat es condicionen molt les obligacions legals, i de tots els plans de recuperació només se'n duen a terme uns pocs.

L'aplicació d'aquests plans de recuperació pot generar certa conflictivitat, ja que, amb la delimitació d'àrees protegides s'imposa un règim de prohibicions, adreçat a activitats que poden influir negativament en el desenvolupament d'una espècie amenaçada. De manera que sectors interessats en l'explotació del medi (sector de la construcció, caçadors, empreses hidroelèctriques, sector turístic, abocadors, etc.) associen directament els plans de recuperació amb un seguit de restriccions per la seva activitat. És per això que l'administració es veu obligada a adoptar mesures compensatòries de diversificació i millora de qualitat d'hàbitats, i altres mesures, per mitigar el descontentament d'aquests sectors, veient-se limitada per la manca de recursos i de pressupost que dificulta tot el procés ^[25].

Una altra conseqüència de la protecció del llop és que fins al moment, els danys al llop, com la seva caça per exemple, cursaven com una falta administrativa lleu i tenia repercussions merament econòmiques, no massa importants, és a dir, petites multes. Però amb l'aprovació del nou decret, amb el nou estatus d'espècie protegida en perill d'extinció, les repercussions dels danys causats en aquesta espècie seran molt més greus, ja que seran considerats delictes penals.

Una tercera conseqüència important que es deriva de la protecció del llop és que si sorgeix algun cas d'un individu problemàtic, si el llop no està protegit, l'administració de forma justificada pot donar permisos per caçar o sacrificar el llop conflictiu sense massa problemes. En canvi, si està protegit, la seva caça està del tot prohibida, i només en casos molt excepcionals i demanant permisos especials, l'administració pot actuar capturant l'individu i desplaçant-lo de zona, o retenir-lo, inclús introduir-lo en un zoo, i només com a última opció plantejar el seu sacrifici.

Resumint, el canvi substancial que suposarà el reconeixement oficial del llop com espècie protegida, és que des de l'administració s'hauran de dur a terme polítiques actives de protecció, i no només pagar indemnitzacions, el dany a l'espècie es converteix en un delictes penal, i el sacrifici d'un exemplar es converteix en última opció excepcional com a resolució d'un conflicte.

6. PERCEPCIÓ DELS SECTORS IMPLICATS

Cal destacar que aquest punt, apart de la bibliografia que hem anat consultant durant tot el treball, s'ha fet en base als resultats obtinguts a les entrevistes que hem realitzat a diferents sectors de la societat que podien estar implicats en el tema.

6.1 Societat:

Dins la nostra cultura, històricament i ja des de ben petits la visió que tenim del llop, és que es tracta d'un animal ferotge i un ser perillós del qual hem de tenir por, ja sigui pels seus atacs al bestiar domèstic com inclús l'atac a persones. Per tant, ens enfrontem amb un problema que té el seu origen sobre una base cultural. Probablement, els contes i les llegendes populars tals com *La caputxeta vermella*, *Els tres porquets*, *Les set cabretes...* són els principals vehicles de difusió d'aquesta idea equivocada. Aquesta percepció del llop fou la responsable de que en el passat el llop fos exterminat sense pietat.

Per sort, el canvi de mentalitat en les últimes dècades, i el sorgiment d'una nova tendència de pensament basada en l'ecologisme i el conservacionisme, reflectida també en les noves polítiques de gestió ambiental, d'obligada necessitat per evitar la destrucció del planeta, ha fet revalorar el paper que juga el llop dins els ecosistemes i se n'ha reconegut la seva importància. Així doncs, la societat ha passat a adoptar un paper molt més favorable vers el mamífer, especialment la societat urbana i el sector oposat s'ha reduït principalment a la societat rural, i sobretot al col·lectiu ramader, el que és lògic ja que aquest és el que en rep les conseqüències negatives directes ^[9].

Concretament, la societat catalana en general té una filosofia força ecologista i conservacionista, i valora molt la reintroducció i recuperació d'espècies extingides, o en perill d'extinció. Al voltant d'un 90% de la societat catalana recolza els programes de recuperació d'espècies amenaçades, encara que aquest percentatge disminueix lleugerament quan es tracta del llop, si ho comparem amb l'opinió pública sobre l'ós, per exemple. Aquests percentatges són el resultat d'enquestes realitzades als nuclis urbans; ja que si ens desplacem cap a la zona de muntanya, concretament a la zona dels Pirineus, que és la zona on és present el llop, els resultats canvien dràsticament amb un 50% a favor de la recuperació del llop i un 50% en contra, encara que els resultats poden variar a 60% i 40%, a favor i en contra, respectivament. Tot i així la gent que està en contra, no mostra una hostilitat agressiva cap aquestes espècies, sinó que pensen que si no hi fossin millor, menys problemes tindrien. Aquest fet difereix de França, on sí que hi ha hagut forts enfrontaments entre defensors del llop i de l'ós, i els sectors que estaven en contra. A França, en general hi ha més hostilitat cap a aquestes espècies ^[24].

En un principi, les persones de les zones afectades inclús evitaven dir la paraula llop, convertint-la en paraula tabú, i utilitzaven sinònims com la fera o el maligne, els quals es feien servir abans, i que havien sentit dels seus avantpassats que si que havien tingut contacte amb el llop ^[23].

Centrant-nos ara en la població de la zona més afectada, que seria la zona del Parc Natural del Cadí-Moixeró hi ha una part de la població que no opina perquè no els afecta, una part que el voldrien fer desaparèixer, sobretot ramaders i família dels ramaders, així com alcaldes vinculats a la ramaderia i per últim hi ha una altra part, com

alguns ajuntaments o empresaris petits, que se'n voldrien aprofitar per potenciar el turisme. Per altra banda, des de la direcció del Parc Natural del Cadí-Moixeró també es destaca que a l'inci del retorn del llop es van rebre algunes trucades espontànies al Parc, per part d'excursionistes i boletaires una mica atemorits o desconcertats per la possible presència del llop i la possibilitat d'atac o perill que corrien, accentuant-se així la desconexió de l'espècie i els prejudicis culturals ^[22] ^[23].

Un problema important que es reconeix des de l'administració és que es tracta molt malament el tema de la comunicació amb la societat en certs aspectes, per la qual cosa el problema real i el problema percebut discrepen enormement, fet que si no es millora podria comportar conflictes importants amb determinats sectors afectats pel tema del llop, com serien els ramaders, caçadors, població rural... També cal tenir en compte la interpretació de les notes de premsa diferent que pot fer la població del món urbà vers la del món rural, per tant, qualsevol novetat que s'hagi de comunicar a la societat des de l'administració s'ha d'estudiar molt i preveure les possibles reaccions i en conseqüència tenir certa precaució. Un exemple d'això és que en enunciar per primer cop oficialment al 2004 la presència del llop a Catalunya, la notícia en la població urbana va tenir una gran acceptació, i en canvi en la població rural va tenir una connotació doblement negativa. En primer lloc pels efectes negatius que podia suposar la presència del llop en la seva activitat, i en segon lloc per la imposició de certes mesures futures per part dels polítics que per norma general pertanyen al món urbà ^[25].

Aquesta mala comunicació, especialment amb la població del territori afectat genera una desconfiança brutal de la societat cap a l'administració, el que comporta que la majoria d'informacions, per molt científicament correctes i impecables que siguin, si provenen de l'administració no són cregudes per la societat. A més la societat sovint està influenciada en gran part per la premsa, la qual ha manipulat en alguns casos les informacions i ha fet afirmacions com assegurar que havien arribat llops ibèrics, fet desmentit ja que s'ha comprovat que és l'haplotip italià ^[23]. Un exemple d'aquesta desconfiança i aquesta concepció negativa sistemàtica de la societat vers l'administració és quan, l'any passat, durant la mateixa setmana es va donar un atac d'un llop a un ramat a la zona del Cadí que va causar 2 caps de bestiar morts, i a la vegada al Baix Penedès es va donar un atac a un ramat d'ovelles per un grup de gossos assilvestrats que va originar 200 exemplars morts. El ressò social, així com les queixes per part de les associacions de ramaders, i inclús el ressò mediàtic de l'atac del llop incriminant l'administració per afavorir i protegir el retorn del llop a Catalunya va ser molt més gran que no pas el provocat per l'atac dels gossos assilvestrats, objectivament molt més greu, que va passar pràcticament desapercbut. Un altre situació que exemplifica aquesta desconfiança cap a l'administració és quan el 2004 es va fer pública la presència del llop a Catalunya i la societat rural juntament amb els mitjans de comunicació del territori afectat van començar a especular inicialment i afirmar amb tota seguretat més endavant que existia un pla secret de la Generalitat de Catalunya de reintroducció del llop, i que tenien una granja-criador de llops a la Seu d'Urgell d'on obtenien els exemplars de llop que anaven alliberant pel Pirineu català; el que és evidentment fals, ja que el llop prové del Pirineu Francès i originalment d'Itàlia i així se'ls va explicar a ells. El fet que la informació provingués de l'administració, va fer que fos rebutjada i va donar lloc a les especulacions ja esmentades culpabilitzant a l'administració ^[25].

Apart d'aquesta desconfiança de la societat vers l'administració se suma el fet de que a dia d'avui, encara hi ha una desconexió i un manca de cultura vers el llop important.

Tot just ara amb el retorn del llop a Catalunya i per tal d'aprofitar el llop com un possible reclam turístic s'estan iniciant activitats didàctiques tals com un projecte d'educació ambiental sobre el llop anomenat *l'Udol* (Material didàctic sobre el llop: 45 activitats diferents), potenciat i finançat directament des del Parc Natural del Cadí-Moixeró. L'experiència va començar a les escoles del parc, concretament escoles de primària, alguna escola de secundària i també a Berga, Puigcerdà i a la Seu d'Urgell tot i que no són municipis del parc. A part, entre el maig i l'octubre de l'any passat es va començar a oferir com a opció per al turisme familiar ^[22]. La iniciativa l'impulsen els ajuntaments de Saldes, Gisclareny i Gósol, el Consell Comarcal del Berguedà, el Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà i el Parc Natural del Cadí-Moixeró. El director del Parc Natural del Cadí-Moixeró, Jordi Garcia Petit, va explicar que es va veure l'oportunitat després de comprovar «l'experiència d'altres territoris com el de Sierra de la Culebra, a Zamora», un exemple clar del bon funcionament d'aquest model, el qual rep gent de tot el món a veure el llop, s'ha potenciat la formació de cases rurals, i en conseqüència hi ha molta gent que viu del turisme relacionat amb el llop ^[23]. Per tirar el projecte turístic endavant s'han aprofitat els materials educatius que s'havien elaborat per als alumnes de les escoles i instituts i s'han adaptat al turisme. Així, els visitants d'aquest espai natural poden conèixer la realitat del llop, saber la seva distribució a Europa, aprendre a reconèixer un rastre, veure quin paper té l'animal en el conjunt de l'ecosistema o els inconvenients que representa per a la ramaderia la presència d'aquesta espècie i com es resolen. Tot i així, es ven un producte que de moment no hi és i pot no ser-hi mai, però almenys es comença a conèixer ^[23]. A part, l'any passat es van organitzar a Saldes unes jornades de compatibilitat entre els grans depredadors, la ramaderia i el turisme que van tenir força èxit d'assistència ^[22].

L'administració per tal de fer veure a la població rural que les conseqüències del retorn del llop no només són negatives els explica que aquest fet pot ser una oportunitat de diversificació econòmica del territori i un segell de qualitat ambiental del territori, ja que les bones condicions de l'hàbitat han permès el retorn de l'espècie situada en el punt més alt de la xarxa tròfica. En base a criteris científico-tècnics és evident que el retorn del llop a Catalunya, gràcies al seu paper de superdepredador, representaria un benefici per l'equilibri natural de l'ecosistema (sanejament d'animals malalts, animals dèbils...), i inclús des d'un punt de vista ètic, es podria suprimir la caça com a mètode de control de superpoblacions, ja que seria el llop qui s'encarregaria de controlar aquestes poblacions; però tot i aquest seguit d'aspectes positius de caire científico-tècnic les normes internacionals referents a la reintroducció d'una espècie en un territori concret dicten que aquesta requereix també un consens social ^[25].

Probablement un major coneixement de l'espècie durà a la societat a la pèrdua de por i desconfiança cap aquest animal i incrementarà la voluntat de preservar i afavorir la recuperació del llop a Catalunya. Un dels reptes més importants que es plantegen des de l'administració és millorar la comunicació amb la societat pel que fa a aquest camp, ja sigui mitjançant activitats didàctiques, incrementant el nombre de reunions amb els sectors afectats i en definitiva facilitant la informació i sent més transparents per tal de que la societat recuperi la confiança amb l'administració, amb l'objectiu d'evitar conflictes socials.

6.2 Administració i Polítics:

El llop no és una espècie reintroduïda, és a dir, no s'ha afavorit el seu retorn per part de l'administració; sinó que el llop a tornat a terres catalanes per si mateix, provinent del Pirineu francès i originalment dels Apenins italians.

Un cop es va reconèixer oficialment la presència del llop a Catalunya, els tècnics de l'administració la van considerar una espècie protegida, tot i no està inclosa dins la llista d'espècies protegides de fauna salvatge dins la legislació catalana. Des de l'administració s'ha tractat com a tal, és a dir, es va prohibir la seva caça ja que no és un espècie cinegètica (per compliment de la legislació europea), i s'han dut a terme programes de seguiment, identificació genètica per caracteritzar individus, avaluació de danys a ramaders, compensació de danys... des de l'inici de la seva presència. Tot i així, al no estar protegida oficialment, no s'han dut a terme programes de recuperació ^[24].

La doble lectura que se'n fa des de l'administració del retorn del llop, té una vessant positiva i una altre de no tant positiva. Per una banda, destaquen que el retorn del llop al territori català és un reflex de la bona qualitat ambiental del nostre medi. Argumenten que el fet que el llop hagi escollit la zona dels Pirineus per retornar, és indicatiu de que l'expansió del llop en el nostre medi és factible. Un altre aspecte positiu que destaquen és el paper que exerceix el llop com a superdepredador dins del medi on acaba d'arribar proporcionant un equilibri en l'ecosistema, és a dir, pot servir per regular les poblacions de porcs senglars o de cabirols, que presenten més exemplars del que sembla idoni, fins al punt que es té constància de molts atropellaments d'aquests animals. En el mateix sentit, s'apunta que els llops també podrien reduir la població de gossos salvatges, un altre element que desestabilitza el medi i que perjudica molt més els ramaders. La lectura més aviat negativa, consisteix en que degut a la gran mobilitat del llop, i la bona qualitat ambiental dels boscos i muntanyes de Catalunya, es tradueix en una possibilitat de colonització d'hàbitats força àmplia per part del llop, i comporta que des de l'òptica de l'administració es preveu una dificultat important en la gestió futura d'aquesta espècie, si es comencen a establir poblacions estables ^[25].

Relacionat amb aquest tema, destaquen que la gestió d'altres grans depredadors com seria l'ós, recentment reintroduït a Catalunya, és molt més senzilla i controlable. És a dir, en el moment que l'administració ha començat ha aplicar mesures de gestió i control per reduir la problemàtica i conflictes que aquest podia originar a ramaders, caçadors i la societat rural en general, aquestes mesures han estat totalment eficaces, i el resultat ha estat una caiguda en picat dels conflictes causats per aquesta espècie, fins a tal punt, que en les reunions entre l'administració i ramaders, aquests ni tan sols veuen l'ós com un problema. Aquesta conclusió a la que ha arribat l'administració catalana, també és compartida per administracions d'altres estats que també han hagut de gestionar la reintroducció de l'ós. En canvi, quan parlem del llop, per la seva gran adaptació en el medi, els seus desplaçaments llargs i imprevisibles, la seva conducta depredadora... l'administració és molt cauta, i preveu que la gestió del llop en un futur, quan les seves poblacions a Catalunya hagin crescut, serà força més difícil que la de l'ós. Un clar exemple de la seva imprevisibilitat és que tots els experts en la matèria havien previst que el llop tornaria a Catalunya per la vessant oest, des de Navarra i Osca, i en canvi, ha tornat per França provinent d'Itàlia, com s'ha comentat anteriorment. Per fer totes aquestes afirmacions, l'administració es basa en experiències

d'altres estats i països que s'han trobat davant conflictes importants a l'hora de gestionar el llop.

De totes maneres, la gestió del llop actual és senzilla, i molt eficaç, degut el reduït nombre d'individus que actualment es troben sobre el territori català ^[25]. És per això que fins al moment, no s'han desenvolupat plans per afavorir clarament la seva recuperació i expansió, sinó que simplement s'han aplicat mesures per protegir els pocs individus que hi ha de la caça i se n'ha fet un seguiment i control bàsic, per tal de permetre el seu establiment a terres catalanes com a població, però sense potenciar el seu creixement en excés. Però aquesta política a partir d'ara haurà de canviar, ja que la seva presència en terres catalanes, ha fet que aquest hagi hagut d'estar considerat espècie amenaçada i per tant, protegida, segons criteris científic-tècnics i legals internacionals, per la qual cosa s'ha inclòs dins el *Projecte de Decret /2010 del Catàleg de la Fauna Amençada de Catalunya*, i això té una sèrie d'implícacions pràctiques, ja comentades amb anterioritat, que obliguen a l'administració a desenvolupar plans de recuperació, afavorint així directament l'increment en el nombre d'individus i manades de llop, i possiblement la seva expansió en el territori català ^[24].

Des del punt de vista d'un polític, l'administració reconeix que la inclusió del llop dins el catàleg d'espècies de fauna salvatge amenaçada, i per tant, la catalogació d'aquesta espècie com a protegida, no els interessa. Serien partidaris d'allargar l'ambigüitat legal actual, perquè això els permet una flexibilitat de gestió i un marge per prendre decisions molt més ampli que no pas si és una espècie protegida legalment, el que els lliga o limita molt. És a dir, fins ara el retorn del llop no s'ha afavorit, ni potenciat, però s'ha protegit perquè el curs natural sigui el responsable de determinar el ritme de recuperació d'aquesta espècie. La situació del llop en la legislació actual permet a l'administració realitzar una sèrie de mesures protectores com mesures compensatòries a ramaders perquè aquest sector no el persegueixi, però en canvi, en cas de que sorgís un conflicte important en un futur tindrien marge de maniobra. Ara, que sembla que serà una espècie protegida per la llei, l'administració estarà obligada a desenvolupar plans actius per la seva recuperació amb l'objectiu de consolidar una població, i aquest fet sí que pot comportar problemàtica i a l'hora conflictes socials, que no interessin a un polític ^[22] ^[25]. Per tant, aquest desig de prolongar l'ambigüitat legal actual té dos raons, que van lligades: la primera és que saben que el llop és una espècie molt difícil de controlar i que l'eficàcia de les mesures de control en altres països en situacions similars no han funcionat gaire bé. I saben també, per experiència del passat, que és una espècie conflictiva i que fàcilment pot ocasionar problemes, especialment a ramaders. El segon motiu és que aquestes afirmacions es fan davant la possibilitat de la seva expansió. Si el llop es quedés en la situació actual no els preocuparia protegir-lo, el problema és que un excés en la seva expansió podria convertir-se en una situació insostenible, especialment pels atacs a la ramaderia, i en conseqüència les possibilitats de problemàtica amb ramaders augmentaria, i a la vegada seria molt menys controlable ^[25]. Paraules textuais d'en Jordi Garcia-Petit, Director del Parc Natural del Cadí-Moixeró, molt clarificadores de la percepció que és té per part de l'administració de protegir el llop legalment són: "Al protegir-lo de forma molt estricta estem tancant una porta que després costarà molt d'obrir. Sempre s'és a temps de protegir-lo. El millor seria tenir totes les portes obertes, buscant una altra figura legal intermitja, com seria la d'espècie cinegètica no caçable". El mateix punt de vista, és recolzat per l'Agent Rural Gabriel Lampreave, qui opina també que l'aprovació imminent del Catàleg que inclou el llop com a espècie protegida, no és una bona opció quan es tracta d'una espècie conflictiva com el cas del llop. Fins i

tot en algunes Comunitats Autònomes que han pres una decisió semblant ha tingut connotacions polítiques derivant en la dimissió del Director General encarregat de la gestió, de manera que ratifica les paraules de Jordi Garcia-Petit de que és millor tenir la possibilitat de poder canviar, si hi ha algun individu conflictiu s'ha de poder matar, també pel bé de l'espècie, ja que pot ser que la gent s'ho prengui a la seva manera, és a dir que els mati de forma fraudulenta. Tot i això, Gabriel Lampreave aclareix que a la majoria de llocs on ha arribat el llop ha passat com aquí, en un primer moment no es protegeix i s'espera per veure la progressió i evolució, i al cap de 10 anys es protegeix i a més, a nivell tècnic, el llop compleix a hores d'ara tots els requisits per ser protegida, ja que es tracta del mamífer més amenaçat de Catalunya, i confia en què el catàleg a nivell autonòmic és més fàcil i ràpid de canviar, i que el problema seria la legislació proteccionista a nivell estatal i europeu, on els canvis de lleis es donen de forma més lenta. A mode d'exemple, Gabriel Lampreave relata dues situacions paradoxals on la protecció del llop no ha donat els resultats esperats i que ens semblen interessants exposar: per un costat tenim l'exemple d'Itàlia, on el llop és una espècie protegida, però tot i això en maten molts més que si estigués controlada com a espècie cinegètica. D'aquesta manera s'ha vist un increment dels atacs a llops amb verins, armes de foc, i altres mètodes de forma furtiva. Per altra banda, en el cas de Portugal es dóna també una paradoxa que pot servir d'exemple per l'afirmació anterior sobre la legislació del llop. En aquest país el llop és una espècie protegida, mentre que a la Comunitat Autònoma de Castella i Lleó, la qual és fronterera amb la població portuguesa, el llop és declarat com a espècie cinegètica. Es dóna el fet que a Portugal la població de llop està disminuint de forma alarmant, mentre a Castella i Lleó no ^[23].

En resum, podríem dir que davant la preocupació d'un increment excessiu de manades de llop a Catalunya, des de l'administració es reconeix, que tot i que s'aprovi el Projecte de Decret XXX /2010 del Catàleg, seran cautes a l'hora de desenvolupar plans de recuperació del llop, i possiblement, abans prioritzaran plans de recuperació i conservació d'altres espècies incloses en el catàleg, molt menys conflictives i problemàtiques ^[24].

Un altre aspecte important que es destaca des de l'administració relacionat amb les limitacions derivades d'incloure el llop dins el *Projecte de Decret XXX /2010 del Catàleg de la Fauna Amenaçada de Catalunya*, és que si aquest s'aprova i el llop passa a ser espècie protegida sortiria perjudicada la gestió del llop entre d'altres coses perquè no es podria autoritzar la seva caça, perdent-se així l'oportunitat que d'aquí a 20 o 30 anys es pogués permetre la seva caça per tal de controlar-ne la població. Des de l'administració això ho veuen com un inconvenient, ja que cal tenir en compte que la caça del llop representa una font d'ingressos pels municipis, perquè en les reserves nacionals de caça, els caçadors amb permís de caça, paguen una quota d'entrada a l'administració i un cop mort l'animal es paga una segona part (quota complementària, segons l'animal que has caçat) i l'administració reparteix els diners entre els municipis de la zona (per hectàrees). En el cas del llop es fa una subhasta i es pot arribar a pagar uns 3.000 euros per llop. Un cop aprovada és molt difícil modificar la llei que cataloga el llop com espècie protegida per tal de que es pogués caçar (com ja passa amb altres espècies com voltors, corb marí...). La major part de la societat no entendria que es permetés la caça d'una espècie protegida tan emblemàtica com el llop ^[22].

Tot i que és veritat que certs colors polítics tenen menys sensibilitat davant temes relacionats amb el medi ambient, la tendència en aquests últims anys és que la majoria

de polítics són força respectuosos amb els criteris científico-tècnics, per imposició europea, però sobretot, per les repercussions penals i imputacions greus que pot tenir la no acceptació de certs criteris o un incompliment legal en temes relacionats en aquest camp. El que sí que pot passar, és que els ritmes o prioritats d'actuació en vers temes medi ambientals siguin diferents segons el partit polític que governi, o inclús que a l'hora de negociar amb uns sectors o uns altres, hi hagi més predisposició per negociar amb uns col·lectius concrets. Per exemple, encara que mai és bo generalitzar, probablement un govern d'esquerres tendirà a ser més estricte a l'hora d'aplicar i seguir criteris científico-tècnics, i en canvi un govern de dretes, es deixarà influir més per l'opinió social del territori a expenses d'aplicar mesures més favorables pel medi ambient. Tot i així, com s'ha comentat, tant polítics de dretes, com d'esquerres, es mouen dins un llinar acceptable per respecte a la forta penalització legal que existeix actualment en aquests temes ^[25].

Finalment, des de l'administració i a mode d'autocrítica, destaquen que probablement en quant a la gestió de la conservació de la natura, han actuat pensant que "la casa era més rica del que és", és a dir, que han aplicat moltes mesures sense pensar massa en els costos, i que en un futur, i sobretot davant la crisi econòmica actual, hauran d'estudiar molt els costos d'una determinada actuació abans de posar-la en marxa, intentant minimitzar-los i fer-la el més sostenible possible econòmicament parlant, però sempre complint els objectius ^[25].

6.3 Ramaders:

La conflictivitat per la tornada del llop a Catalunya es dona principalment pels atacs que aquest efectua sobre ramats domèstics. Essent, doncs, els ramaders el sector de la societat més afectat pel retorn del llop. Fins al moment, s'han vist afectats uns 13-14 ramaders, la gran majoria dins de la zona del Cadí-Moixeró i amb ramats d'ovelles ^[23]. Es va donar un possible atac a un vedell, però no està del tot clar.

És per això que els ramaders són contraris a la presència del llop. Abans de la tornada del llop la seva activitat era més còmoda, i ara se'ls complica en el sentit que han de controlar molt més les ovelles i adoptar més mesures de protecció del ramat.

Tot i això, el fet que el llop hagi arribat per si sol, i no hagi estat reintroduït, com en el cas de l'ós, és un punt positiu que atenua el conflicte amb l'administració.

Un altre factor que ha afavorit que la reacció del sector ramader davant el retorn del llop a Catalunya, no hagi estat especialment negativa, és que no hi ha memòria viva dels problemes que suposava la presència del llop en el passat, ja que es va extingir a Catalunya ja fa més de 100 anys, i per tant, cap dels ramaders actuals ha viscut en persona les conseqüències negatives del llop, el que no vol dir que no percebin el llop com un possible problema en el futur, quan aquest s'expandeixi, ja que, com hem comentat anteriorment en el treball, és una espècie força difícil de controlar.

Pel que fa a les mesures compensatòries preses per l'administració davant d'un atac de llop a bestiar cal destacar les compensacions econòmiques de danys. Aquestes estan calculades en base a les compensacions de danys ja existents a altres zones d'Espanya, i de França, i sobretot, segons el preu de mercat del bestiar d'anys anteriors ^[24]. Per tant, tenint en compte que el preu de mercat del bestiar oví ha disminuït en els darrers anys, el resultat és que cada ovella morta per llop, als ramaders se'ls paga a preu de mercat

alt, a més d'un plus per les molèsties que suposa aquesta pèrdua, ja que el ramader s'ha de comunicar amb el tècnic rural i tancar l'animal mort perquè no se'l mengin els voltors, a més del valor personal de l'animal ^[22]. De manera que els ramaders tenen més guany econòmic si el llop els mata un cap de bestiar, que no pas si el treuen a mercat.

A més, l'administració en el *Decret 176/2007*, del 31 de juliol, que regula els procediments de compensació de danys i perjudicis causats a l'agricultura i a la ramaderia per espècies protegides de la fauna salvatge autòctona, es va comprometre a que si els preus a mercat del bestiar incrementaven, es faria una revisió de la llei i una ordre per incrementar les compensacions econòmiques per danys proporcionalment, però en cas contrari, és a dir, davant una caiguda dels preus a mercat, les compensacions es mantindrien intactes.

Mitjançant aquest finançament justificat com a mesures compensatòries pel retorn del llop, que pot resultar perjudicial per aquest sector, s'està afavorint el manteniment i la millora de les condicions de la ramaderia extensiva de muntanya que, malauradament, s'està perdent. I és que cal tenir molt present que aquesta activitat ramadera és molt important per mantenir l'equilibri de l'ecosistema de muntanya, el qual contempla tant espècies domèstiques, com salvatges.

Tot i això, quan es van produir els primers atacs de llop, una de les queixes dels ramaders era la lentitud en que l'administració efectuava els pagaments compensatoris per danys al ramat pels atacs del llop. Aquest retard en les indemnitzacions es devia a que l'administració, encarregada de fer aquests pagaments, té una maquinària poc àgil i molt garantista, és a dir, s'han de realitzar una sèrie de tràmits molt lents per comprovar que la compensació és adequada i justificada. Actualment, amb el tema del llop, aquest fet s'ha millorat molt i han aconseguit fer el desemborsament final de la indemnització al ramader amb relativa agilitat, per la qual cosa això ja no és motiu de queixa. Encara que, davant el provable increment de la població de llop a Catalunya, s'hauran de prendre altres mesures, perquè el nombre d'atacs als ramats també incrementarà conseqüentment i les retallades pressupostàries derivades de la crisi faran impossible cobrir totes les indemnitzacions com fins ara ^[25].

Però els pagaments compensatoris són sols una part del programa de suport als ramaders, el qual va més enllà, tot establint-hi una bona comunicació. Una de les premisses més importants en el tracte amb els ramaders és la transparència total. Actualment es realitzen dues reunions anuals dels tècnics de l'administració amb els ramaders per informar-los de la situació del llop i escoltar els seus precés. Tant en Jordi García Petit, com en Gabriel Lampreave remarquen que són reunions molt tranquil·les, en les quals realment es dedica molt poca estona a parlar sobre el llop, fet que posa al descobert la menor preocupació d'aquest sector davant la presència del llop. Al principi de l'aparició del llop hi havia més tensió i malestar, però després de superar aquells moments més crítics, on el problema principal era la manca d'informació, s'ha establert una bona relació tant individualitzada (amb el ramader directament) com amb associacions ramaderes.

A més d'aquest bon tracte, als ramaders de la zona del Parc Natural del Cadí-Moixeró se'ls ajuda en tot el que es pot per minimitzar el risc d'atacs. Se'ls ha dotat d'infraestructures tals com tancats i filats elèctrics, cabanes, tendes de campanya a l'estiu, abeuradors pel bestiar... i també donant-los gossos protectors dels ramats. S'ha treballat molt en aquestes millores, de manera que actualment els ramaders de dins del Parc tenen més infraestructures i mitjans que els que estan fora del Parc, i podríem dir

que estan millor atesos ara que abans d'esser el llop present. Tot i així els ramaders prefereixen que no hi hagi el llop a tenir aquestes millores.

Ara bé, si creixés la població de llop a Catalunya seria difícil mantenir aquest nivell de resposta als ramaders afectats, i segurament hi haurà més conflicte social.

Un altre tema, és que des de l'administració es treballa amb uns recursos del segle XXI (control de moviments d'individus amb sistemes GPS, anàlisi genètic per identificació d'individus, paranyes fotogràfics automàtics, trampes de pèl...) per la gestió i seguiment d'aquestes espècies; tanmateix, les mesures de protecció i recomanacions que s'ofereixen al sector ramader són del segle XIX (gossos protectors de ramats, acompanyar el ramat a dalt la muntanya i dormir en condicions poc confortables...), motiu pel qual el sector ramader podria reclamar amb raó. Per tant, el difícil repte que té l'administració és que aquesta evolució (administració-ramaders) sigui en paral·lel.

En resum, amb la situació actual, els ramaders segueixen sense voler el llop, però es comença a conviure amb aquest depredador d'una manera normalitzada.

6.4 Caçadors:

Des del col·lectiu de caçadors, encara no hi ha hagut queixes o conflictes relacionats amb el retorn del llop a Catalunya, ja que la població de llops actual és molt petita. De manera que el conflicte amb els caçadors de moment és inexistent.

Ara bé, si creixés aquesta població podrien aparèixer problemes amb aquest sector, tot i que serien més per desconeixement que per competència directa del llop com a depredador.

El problema entre els grans depredadors i els caçadors sempre és el mateix. Si la població de depredadors, en aquest cas el llop, és molt extensa aquests en alimentar-se de les mateixes preses, objectes de caça dels caçadors, estaria competint directament amb els caçadors. Realment, en la majoria de casos aquesta és la interpretació errònia dels caçadors, ja que els depredadors executen una selecció natural, alimentant-se i depredant els individus més dèbils i malalts, i mai aquells exemplars més forts i més valorats pels caçadors. Però aquesta discussió, com ja hem comentat abans, no té massa sentit en la situació actual del llop. La repoblació de cérvols realitzada pel govern francès i la repoblació de cabirols realitzada a Catalunya, més la manca d'un superdepredador, com podria ser el llop, ha comportat que en els últims 20 anys la població d'ungulats salvatges als Pirineus hagi augmentat de forma exponencial ^[24]. El nombre d'individus de llop a Catalunya és tan reduït a dia d'avui, i per contra el nombre d'ungulats salvatges, especialment cérvols i cabirols, així com senglars i altres preses, és tant gran que el llop no és motiu de preocupació.

Per altra banda, el motiu de queixa més provable que podria sorgir en el sector de caçadors, és que al desenvolupar plans de recuperació del llop en un futur, es delimitin zones on no es pugui caçar degut a la presència d'espècies protegides, com serà el llop, i com ja passa amb l'ós. Els caçadors no volen que l'administració limiti les seves zones de caça, i per tant, aquesta situació en un futur pròxim sí que podria generar un conflicte.

Un altre motiu de conflicte, que es dona en el cas de l'ós, és que el consideren un animal perillós, ja que al 2008 es va donar un suposat atac d'una ossa a un caçador. Aquest fet va originar una petita revolució i conflicte des del sector dels caçadors, en contra la recuperació de l'ós a Catalunya, sumant-t'hi el tema comentat abans de delimitació de zones de caça prohibida. Encara que, històricament el llop sí que era considerat un animal perillós pels humans, els caçadors, actualment, ja no el consideren un perill per la seva seguretat, per això en aquest sentit, el retorn del llop tampoc els representa un problema.

I pel que fa a la comunicació entre l'administració i el sector caçador cal destacar que aquesta és bona. Des del Parc Natural del Cadí-Moixeró es fa una reunió a l'any amb totes les societats de caçadors de la zona (el Parc Natural comparteix territori amb una reserva nacional de caça) i se'ls donen les últimes dades de la situació del llop.

A més, des de l'administració mateixa, es preveu que si finalment s'aprova el decret que cataloga el llop com una espècie en perill d'extinció, i per tant, es comença a desenvolupar un pla de recuperació per aquesta espècie, un dels col·lectius a qui s'haurà d'informar, i possiblement debatre certs aspectes d'aquest pla, és amb el sector dels caçadors. I l'objectiu de contactar amb els caçadors, no és tant per informar-los d'una sèrie de limitacions cap aquest col·lectiu, si no explicar bé les estratègies dels plans de recuperació, perquè petits canvis de mentalitat o comportament d'aquest sector, poden estalviar molts conflictes en un futur. Aquestes prediccions es fan en base a l'experiència de l'ós, recentment reintroduït a Catalunya ^[25].

I si la població catalana de llop augmentés considerablement també caldria dur a terme una tasca de pedagogia envers aquest sector, exemplificant la situació actual d'altres llocs on la presència del llop és molt gran, com ara la Sierra de la Culebra on els llops mantenen la població de cérvols, i on hi ha els millors exemplars caçats d'aquests ungulats ^[23].

Finalment, comentar que l'administració en algunes ocasions, per tal d'afavorir una opinió positiva de la recuperació del llop a Catalunya per part del sector caçador, els transmet el seu desig de que amb un adequat pla de recuperació del llop, aquest podria passar a ser una espècie cinegètica, motiu de gran atracció pels caçadors, i el que representaria que el llop ja no seria una espècie en perill d'extinció i que per tant l'establiment i la recuperació de poblacions estables de llop a Catalunya hauria estat un èxit.

6.5 Associacions conservacionistes:

En reaparèixer el llop al territori català es va realitzar un sondeig a la població per determinar quins perfils de persona hi estaven a favor i quins en contra. El prototip a favor és una dona d'entre 20 i 30 anys, estudiant i d'ambient urbà, mentre que l'antítesi és un home, de més de 40 anys, d'ambient rural i ramader o caçador ^[23].

I és que davant d'un animal conflictiu, com és el llop, és inevitable que sorgeixin grups de gent amb opinions contraposades. De manera que hi ha una part contrària i una de partidària al retorn del llop, i totes dues parts són necessàries per tal d'establir un punt mig i arribar a acords conjunts per preservar l'espècie i alhora garantir una bona convivència.

La demostració de que hi ha sectors de la societat interessats pel retorn d'aquesta espècie és l'existència d'associacions conservacionistes pro llop, i és un fet positiu.

Però el perill és que aquestes associacions caiguin en el radicalisme, perquè poden perjudicar la feina feta pel que fa a la gestió del llop, al contraposar de forma autoritària les seves idees ^[23].

Des de l'administració es destaca que anteriorment rebien moltes més pressions de les associacions ecologistes i conservacionistes ^[25]. Aquestes pressionaven a l'administració perquè portessin a terme fins a l'últim extrem els plans de recuperació que per llei eren d'obligat desenvolupament. Però amb els anys aquestes s'han anat apropant al territori i a la població implicada o influenciada per les conseqüències de la recuperació d'aquestes espècies, i, actualment, a part de tenir una bona comunicació amb l'administració, plantegen propostes molt més realistes i sostenibles, tenint en compte també l'opinió de les poblacions rurals. A diferència de les associacions ecologistes franceses molt més extremistes, i que han comportat greus conflictes entre aquestes i les administracions, i amb la mateixa població rural.

Un dels motius pels quals les associacions conservacionistes han adoptat últimament aquest realisme, és que el seu èxit i, per tant, capacitat de treball futur, passa per estar implantat en un territori, i la única forma d'implantar-se en un territori és estar d'acord amb la gent que hi viu.

Aquest realisme a l'hora d'afrontar situacions com la recuperació del llop no només afecta a les associacions ecologistes, sinó també a l'administració i a la societat en general, i probablement és degut a l'aprenentatge tant de les situacions d'èxit (Trencalòs, llúdriga...) com de fracàs (Vultur) pel que fa a plans de recuperació.

De moment, l'administració no se sent pressionada per aquest seguit d'associacions conservacionistes pel tema del llop. Però, des de l'administració mateixa, es preveu, en base a experiències passades amb altres espècies protegides, que en el moment en que el llop es converteixi en una espècie protegida oficialment, començaran a aparèixer més associacions que es voldran implicar amb el llop.

Per altra banda és interessant fer un incís a la nova tendència de gestió mixta d'espècies de fauna amenaçada, entre fundacions privades no lucratives i l'administració, ja que té resultats molt positius. Qui fa la gestió sobre el terreny realment és la fundació, seguint les ordres o encàrrecs provinents de l'administració. Els punts d'èxit d'aquesta gestió mixta són que les informacions i xerrades provinents des de les fundacions, tenen més acceptabilitat i prestigi a nivell social. En segon lloc que la gestió per part d'aquestes fundacions, permet un treball molt més àgil que no pas si es fes tot des de l'administració. Ja que, per exemple, a l'hora de pagar indemnitzacions des de les fundacions, prefereixen ser més ràpids i menys rigorosos, a diferència de l'administració, encara que paguin alguna indemnització no justificada. Cal tenir en compte que el finançament d'aquestes fundacions en part és diner públic provinent de les diferents administracions però també tenen convenis amb caixes i bancs, que ja sigui per interès d'imatge, o bé, perquè forma part de la seva obra social, aporten finançament a aquestes fundacions. Finalment el tercer avantatge de la gestió mixta amb aquestes fundacions conservacionistes és que permet una gestió que traspasa fronteres administratives, i per tant, molt més eficaç.

Actualment l'administració treballa amb algunes associacions que ho demanen, es fan col·laboracions, com per exemple correccions d'alguns tríptics, o s'aporta material didàctic, ja que alguns aporten visions sovint molt romàntiques i poc realistes.

Des del Parc Natural del Cadí-Moixeró han fet petites col·laboracions amb algunes associacions ^[22]. La Fundació Félix Rodríguez de la Fuente es va oferir a fer una exposició del llop ibèric al Parc, tot i que no els va interessar. Amb la fundació “Signatus” han fet un curs conjunt sobre el llop que es farà al mateix centre del Parc. “Quines Feres”, de Girona (dedicada al llop, l’ós i el voltor), varen fer unes jornades a Banyoles sobre depredadors i van convidar a personal del Parc a aportar el material didàctic (que només s’ha fet des del Parc).

Cal comentar que només Fundació Fauna, com a associació conservacionista a Catalunya, s’ha mobilitzat per incloure el llop en el *Catàleg de la Fauna Amençada de Catalunya*.

Fundació Fauna es va crear l’any 2004 i després de fer-se oficial la presència del llop a Catalunya, van iniciar el Projecte Llop, el principal objectiu del qual és aconseguir pel llop la condició d’espècie protegida, perquè creuen que només d’aquesta manera es pot garantir la consolidació de l’espècie, com afirmen que va passar a Itàlia i a França, països molt propers i semblants al nostre ^[26]. Per recolzar el projecte estan duent a terme una recollida de firmes i fan xerrades puntuals. Des de la Fundació es donaran per satisfets si s’aprova el *Projecte de Decret* i el llop és declarat espècie protegida però creuen que hi haurà encara molta feina a fer per tal de poder fer viable la convivència del *Canis lupus* amb l’espècie humana. Els membres d’aquesta fundació pensen que mica en mica la presència del llop serà més abundant, doncs malgrat la pressió humana és molt gran, encara hi ha zones de Catalunya, on aquesta pressió és molt més baixa i que serà en aquestes zones on s’establirà finalment una població de llops més estable.

Emperò, Fundació Fauna, ara per ara, no està en contacte amb altres parts implicades, ni amb l’administració, encarregada de la gestió del llop, ni amb la població més afectada per aquest (especialment ramaders), pel que els manca un flux d’informació de primera mà i una bona base per a poder col·laborar directament amb la gestió del llop.

7. CONCLUSIONS

- L'augment de la pressió humana sobre el medi arrel de la Revolució Industrial, juntament amb el descobriment de l'estricnina, verí utilitzat en les campanyes d'extermini del llop, foren les causes principals per a la desaparició d'aquest a Catalunya a principis del segle XX.
- Les primeres dades confirmades del retorn del llop als Pirineus Catalans són del 2000, però no fou fins el 12 de febrer del 2004 que el conseller de Medi Ambient i Habitatge va reconèixer oficialment la presència del llop a Catalunya.
- Les anàlisis genètiques indiquen que es tracta de llops d'origen italià, tot i que provenen de l'estat francès, on han criat i s'han estès descendents dels llops del Parc Nacional dels Abruços, situat als Apenins centrals.
- La gestió del llop fins al moment, és exclusivament pública i està coordinada pel Servei de Protecció de la Fauna, Flora i Animals de Companyia, el Cos d'Agents rurals i el Parc Natural del Cadí-Moixeró, totes tres institucions pertanyents a la Direcció General de Medi Natural del Departament de Medi Ambient i Habitatge (Possibles canvis pel nou govern).
- El seguiment del llop consisteix en una xarxa d'itineraris per la detecció d'indicis (petjades, excrements, orina, pèls) que es realitzen sobretot a la tardor i hivern, i en l'anàlisi genètic de les mostres obtingudes amb tècniques de diagnosi molecular de les mostres amb l'objectiu d'individualitzar la població.
- La població de llops identificats al Pirineu i el Prepirineu català és molt petita (4-5 exemplars diferents per any), el centre d'actuació del quals, és el Parc Natural del Cadí-Moixeró, tot i que van passant del Pirineu francès al català contínuament.
- Aquests individus no han format una manada ni una població estable i no hi ha indicis de que hi hagi hagut reproducció, tot i que s'ha detectat genèticament una femella al llarg dels anys de seguiment.
- La problemàtica principal associada al retorn del llop són les morts de bestiar domèstic originades pels atacs d'aquest depredador, i en conseqüència el sector més afectat és el dels ramaders.
- Si bé és cert que el llop és responsable de part de les morts de caps de bestiar, les dades evidencien que el principal protagonista dels atacs als ramats i per tant, causant de importants pèrdues econòmiques als ramaders, són els gossos assilvestrats del medi natural.

- El Departament de Medi Ambient va posar en marxa una sèrie d'actuacions de suport a les activitats ramaderes consistents en: millora de infraestructures ramaderes, cessió de gossos de protecció de ramats i atenció i indemnitzacions pels atacs al bestiar (Regulat pel *Decret 176/2007*).
- L'estat legislatiu actual del llop a Catalunya és força ambigu, perquè fins ara no era considerat fauna salvatge autòctona i per la divisió poc clara del territori espanyol referent a la protecció i gestió del llop dictada per la legislació europea.
- La legislació catalana actual no considera el llop una espècie protegida, tot i així sí que està catalogada com espècie no cinegètica per ordenança europea, per tant, la seva caça està prohibida.
- Està pendent d'aprovació el *Projecte de Decret XXX /2010 del Catàleg de la Fauna Amenaçada de Catalunya*, el qual considera el llop espècie en perill d'extinció, i per tant, espècie protegida oficialment. Es preveu que el decret serà aprovat pròximament, a inicis d'aquest any vinent 2011.
- El canvi substancial que suposarà el reconeixement oficial del llop com espècie protegida, és que des de l'administració s'hauran de dur a terme polítiques actives de protecció, el dany a l'espècie es converteix en un delictes penal, i el sacrifici d'un exemplar es converteix en última opció excepcional com a resolució d'un conflicte amb un exemplar concret.
- La gran majoria de la societat urbana veu positiva la recuperació del llop, a diferència de la població rural que està dividida, i la meitat de la població, especialment famílies relacionades amb la ramaderia, estarien molt més tranquil·les si no hi fos el llop.
- Els principals problemes relacionats amb la societat són que des de l'administració es reconeix que es tracta molt malament el tema de la comunicació amb la societat en certs aspectes, en conseqüència es genera una desconfiança brutal d'aquesta cap a l'administració, sumat al fet que encara hi ha una desconexió i un manca de cultura vers el llop important per part de la societat.
- L'administració fa una doble lectura del retorn del llop, la vessant positiva és que el aquest fet és un reflex de la bona qualitat ambiental del nostre medi, així com destaquen el paper que exerceix el llop com a superdepredador dins del medi proporcionant un equilibri en l'ecosistema.
- La vessant negativa és que es preveu una dificultat important en la gestió futura d'aquesta espècie, si es comencen a establir poblacions estables, en base a experiències a altres països.
- Des de l'administració serien partidaris d'allargar l'ambigüitat legal actual, perquè això els permet una flexibilitat de gestió i un marge per prendre decisions molt més ampli que no pas si és una espècie protegida legalment, el que els limita molt.

- Des de l'administració es reconeix, que tot i que s'aprovi *el Projecte de Decret XXX /2010 del Catàleg*, seran cautes a l'hora de desenvolupar plans de recuperació del llop, i abans prioritzaran plans de recuperació i conservació d'altres espècies incloses en el catàleg, molt menys conflictives i problemàtiques.
- Tot i que és veritat que certs colors polítics tenen menys sensibilitat davant temes relacionats amb el medi ambient, la majoria de polítics, són força respectuosos amb els criteris científico-tècnics per les repercussions penals i imputacions greus que pot tenir la no acceptació de certs criteris o un incompliment legal en temes relacionats en aquest camp. Per aquest motiu el canvi de govern no tindria perquè establir canvis en el tema del llop.
- Els ramaders són contraris al retorn del llop perquè els afecta directament atacant el seu bestiar. Ara bé, degut a la baixa població actual d'aquesta espècie i per tant, el baix nombre d'atacs produïts, sumat a les fortes mesures compensatòries aplicades, tant en forma de pagaments com de millores d'infraestructures i el bon tracte rebut, la preocupació dels ramaders ha disminuït i no es senten tan amenaçats per la presència del llop a la seva zona.
- El conflicte amb els caçadors de moment és inexistent, ja que la població actual de llops a Catalunya és molt minsa. Si el llop fos declarat finalment espècie protegida i es posessin en marxa plans de recuperació això podria provocar cert malestar en el col·lectiu de caçadors si s'establissin àrees restringides de caça. A més si la població de llops creixés també podrien aparèixer problemes amb aquest sector que veuria el llop com una competència directa.
- Amb una bona comunicació entre l'administració i els caçadors, i prenent com a exemple altres zones on una població estable de llops conviu amb una activitat de caça important, arribat el moment la conflictivitat seria baixa.
- El fet que el retorn del llop sigui tan recent i que la seva població sigui tan petita, sumat al fet que de per si és una espècie conflictiva socialment, fan que actualment a Catalunya hi hagi poques associacions/fundacions implicades en la conservació del llop.
- L'activitat d'aquestes associacions conservacionistes pro llop es basa principalment en fer xerrades puntuals i es recolzen en l'administració per a elaborar i difondre tríptics informatius i material didàctic. Potser l'associació més implicada és Fundació Fauna, que a través del seu Projecte Llop estan recollint firmes amb el propòsit d'aconseguir que el llop sigui declarat espècie protegida.
- La gestió mixta entre fundacions privades i l'administració és factible i dona bons resultats, ja que permet una major difusió social i una major agilitat i eficàcia de gestió.

8. BIBLIOGRAFIA

Fonts documentals

- [1] Bartolomé Zofío, J.; Vega, I. (1999). *Gran fauna ibérica e insular 2: El lobo ibérico*. Debate Editorial, Madrid.
- [2] Filella, S. (1999). *Últimas citas del lobo en la comarca gerundense del Ripollès*. Revista Quercus, 157 (pp. 26-27), Madrid.
- [3] Garcia-Petit, J. (2005) *El llop*. Publicació electrònica a Institut Pirinenc del Gos Muntanya dels Pirineus.
- [4] Garcia-Petit, J.; Batalla, A. (2006). *El llop al Pirineu*. Revista Hàbitat, Publicacions del CENMA, 12 (pp. 20-29), Andorra.
- [5] Garcia-Petit, J. (2006) *La gestió del llop al Berguedà (Parc Natural del Cadí-Moixeró)*. L'Erol: revista cultural del Berguedà. Núm.88 (p. 20-23)
- [6] Icardo, M. *El guardià del ramat*. L'Erol: revista cultural del Berguedà. Núm.88 (p. 26-28)
- [7] Lindblad-Toh, K., et al.. (2005). *Secuencia del genoma, análisis comparativo y estructura del haplotype del perro doméstico*. Nature Journal vol. 438: 803–819
- [8] Manent, A. (2004). *El llop a Catalunya: memòria, llegenda i història*. Pagès editors, Lleida.
- [9] Martín, D. (2009) *Anàlisi de la situació actual del llop (canis lupus) a catalunya i valoració socioambiental de la seva presència*. Facultat de Ciències, secció de Ciencias Ambientals. UAB. Bellaterra.
- [10] Nowak, R.M. (1995). *Another look at wolf taxonomy*. Pp375-397 in L.N. Carbyn, S.H. Fritts and D.R. Seip, eds. Ecology and conservation of wolves in a changing world: proceedings of the second North American symposium on wolves. Canadian Circumpolar Institute, University of Alberta, Edmonton, Canadà.
- [11] Pérez, X. (2000). *La memòria històrica del llop a la Selva*. Quaderns de la Selva, 12 (pp. 185-191), Santa Coloma de Farners.
- [12] Prieto, C. (2008). *Lobos en el mundo*, Barcelona. (inèdit)
- [13] Ramírez, O. (2006) *Com identificar el llop i el seu origen a partir de femtes*. L'Erol: revista cultural del Berguedà. Núm.88 (p. 24-25)
- [14] Sillero-Zubiri, C., Hoffmann, M. and Macdonald, D.W. (eds). (2004). *Canids: Foxes, Wolves, Jackals and Dogs. Status Survey and Conservation Action Plan*. IUCN/SSC Canid Specialist Group. Gland, Switzerland and Cambridge, Regne Unit.

- [15] Wilson, Pj., *et al.* (2000). *DNA profiles of the eastern Canadian wolf and the red wolf provide evidence for a common evolutionary history independent of the gray wolf*. Canadian Journal of Zoology 78:2156-2166. Canadà.

Recursos electrònics

- [16] www.itis.gov (International Taxonomy Information System)
- [17] www.faunaiberica.org (Fauna ibérica)
- [18] www.fundaciofauna.org (Fundació Fauna)
- [19] <http://www.avui.cat/noticia/article/2-societat/5-societat/260525--localitzen-la-primera-lloba-a-catalunya-en-80-anys-.htm> (Diari Avui: es localitza la primera lloba a Catalunya en 80 anys)
- [20] www.signatus.org (Grup en defensa del llop ibèric)
- [21] www.gencat.cat/dogc (Document Oficial de la Generalitat de Catalunya)

Entrevistes (veure Annex 1)

- [22] García-Petit, Jordi
Conversació verbal: 20 de desembre 2010. Centre d'informació del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Bagà.
- [23] Lampreave Altarriba, Gabriel
Conversació verbal: 22 de desembre 2010. Hostalets de Pierola.
- [24] Palazón Miñana, Santiago
Conversació verbal: 17 de desembre 2010. Departament de Medi Ambient i Habitatge.
- [25] Rodríguez Galindo, Ignasi
Conversació verbal: 17 de desembre 2010. Departament de Medi Ambient i Habitatge.
- [26] Serramitjana, David (director Fundació Fauna)
Entrevista online: 27 de desembre 2010.

9. ANNEXOS

Annex I: Qüestionari comú per totes les entrevistes:

- Quin és el seu càrrec, i les seves responsabilitats en relació amb l'entrada del llop a Catalunya?
- Quin és l'estat actual del llop a Catalunya: versió oficial i possibles hipòtesis.
- Postura institucional davant l'aparició del llop a Catalunya, i primeres reaccions.
- Posicionament dels grups parlamentaris davant aquest fet.
- Legislació actual sobre el llop. Si preveuen canvis?
- A efectes pràctics, quina importància té el fet que arribi a ser una espècie oficialment protegida, si a dia d'avui ja és una espècie considerada no cinegètica?
- Quines sancions existeixen per danys a l'espècie?
- Responsabilitats: Quins organismes intervenen en la gestió del llop i els seus papers.
- Qui és el responsable i en què es basa el seguiment actual del llop?
- Equips de treball sobre el llop:
  - Quins hi ha actualment i quines són les seves característiques?
  - Quin és el paper dels veterinaris?
- Finançament, d'on venen els diners?
- Què s'ha fet des de l'administració per tal de donar suport als ramaders? Mesures compensatòries: en vigor, perspectiva. Informació referent a les indemnitzacions.

- Quines són les competències autonòmiques i estatals relacionades amb la gestió del llop? Quin grau de comunicació hi ha amb els ministeris?
- Sectors:
  - S'ha parlat amb tots els sectors afectats? Caçadors, ramaders, institucions, organitzacions de defensa dels animals, societat, altres.
  - Hi ha pressions dels agents implicats? Demandes, propostes, etc.
- Quin és el grau de comunicació amb el Parc Natural del Cadí-Moixeró?
- Coneixement de les accions per part d'organitzacions pro llop: Projecte Llop de Fundació Fauna.
- Futur, perspectives i projectes previstos.

Persones entrevistades seguint aquest qüestionari:

Gabriel Lampreave Altarriba

Responsable del seguiment i gestió del llop a Catalunya. Coordinador de les actuacions en relació al llop, ós bru i danys de voltor.

Cos d'Agents Rurals

Subdirecció General dels Agents Rurals

Direcció General de Medi Natural

Departament de Medi Ambient i Habitatge

Generalitat de Catalunya

Jordi García-Petit

Director del Parc Natural del Cadí-Moixeró.

Director de la Reserva Nacional de Caça del Cadí-Moixeró.

Subdirector General de Boscos i Gestió de la Biodiversitat

Direcció General de Medi Natural

Departament de Medi Ambient i Habitatge

Generalitat de Catalunya

Santiago Palazón Miñana

Tècnic (biòleg) responsable dels programes de protecció de mamífers terrestres

Servei de Protecció de la Fauna, Flora i Animals de Companyia

Subdirector General de Boscos i Gestió de la Biodiversitat

Direcció General del Medi Natural

Departament de Medi Ambient i Habitatge

Generalitat de Catalunya

Ignasi Rodríguez Galindo

Subdirector General de Boscos i Gestió de la Biodiversitat

Direcció General del Medi Natural

Departament de Medi Ambient i Habitatge

Generalitat de Catalunya

Annex II: Qüestionari específic per la Fundació Fauna

- Com veieu la situació actual del llop a Catalunya?
- Quins són els objectius de Fundació Fauna respecte el llop a Catalunya? Podria justificar el perquè de cada objectiu per evidenciar la vostra ideologia?
- Quines són les característiques del personal i com es distribueixen les tasques en el Projecte Llop?
- Un dels objectius del Projecte Llop és aconseguir que el Parlament de la Generalitat consideri el llop com una espècie novament present a Catalunya i que sigui declarada espècie protegida per Llei, com creieu que això podria canviar la situació del llop?
- Quines accions esteu fent per assolir els vostres objectius? Feu algun seguiment del llop? Teniu algun altre projecte conservacionista per aquesta espècie?
- Quan sorgeixen i quin és el detonant de les iniciatives empreses?
- Coneixement d'altres accions. Esteu en contacte amb altres associacions/fundacions per la protecció/conservació del llop?
- Esteu en contacte/col·laboració amb el departament de medi ambient, guardes forestals, ramaders de la zona, associacions de caça o altres parts implicades? Quina relació teniu i com tracteu les diferències ideològiques?
- Exerceu mesures de pressió a l'administració perquè us escoltin? L'administració us escolta obertament o teniu problemes de comunicació amb aquesta?
- Quina és la vostra visió sobre el futur del llop a Catalunya?
- Si finalment el llop s'inclou en el catàleg d'espècies de fauna en perill d'extinció que es publicarà en forma de decret pròximament, Fundació Fauna es considerarà satisfeta, o seguirà lluitant per aconseguir altres millores respecte la situació del llop a Catalunya?

(Aquest qüestionari és orientatiu, nosaltres hem plantejat aquest seguit de preguntes, però si n'hi ha algunes que no pot/vol contestar, i/o per altra banda vol explicar-nos altres informacions que no hem preguntat, li estariem molt agraïts).

Annex III: Dossier de Premsa

(http://mediambient.gencat.net/Images/43_29309.pdf)

Annex IV: Legislació Catalana referent al llop

- *Decret 176/2007* (<http://www.gencat.cat/eadop/imatges/4939/07207126.pdf>)
- *Decret 2/2008* (<http://www.gencat.cat/eadop/imatges/5113/08094167.pdf>)
- *Projecte de Decret XXX/2010 (Catàleg de la Fauna Amenaçada de Catalunya:*
http://mediambient.gencat.cat/cat/ciutadans/participacio_publica/nov/cataleg_fauna/proj ecte_decret.pdf)

Nota dels autors: els documents complets dels annexos III i IV s'entreguen en format pdf. al CD que s'adjunta a aquest treball escrit. En aquesta pàgina hi consten les adreces d'Internet corresponents als arxius esmentats.